

μεριμνώντας για το διαφορετικό

κέντρο διημέρευσης ατόμων με νοητική αναπηρία

μεριμνώντας για το διαφορετικό

κέντρο διημέρευσης ατόμων με νοητική αναπηρία

Ευχαριστίες στους καθηγητές μας, στους κοινωνικούς λειτουργούς και ψυχολόγους που συμβουλευτήκαμε και φυσικά σε όσους όλους βοήθησαν στην ολοκλήρωση αυτής της διπλωματικής.

ΕΜΠ | Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών | Μάρτιος 2016

Σπουδαστές: Γκάτζιος Μιλτιάδης
Κουτσουμάνη Ειρήνη
Χασούρου Μυρτώ Ασπασία

Επιβλέπων: Μωραΐτης Κωνσταντίνος
Σύμβουλος: Βασιλάτος Παναγιώτης

εισαγωγή

Η διπλωματική μας αφορά στο σχεδιασμό ενός χώρου εκπαίδευσης και διημέρευσης ατόμων με νοητική αναπηρία στην ανατολική πλευρά του Λυκαβηττού, στα Κουντουριώτικα. Πρόκειται για ένα συγκρότημα το οποίο συγκεντρώνει τις δραστηριότητες που συνδέονται με τις μεθόδους παρέμβασης και υποβοήθησης, όπως αυτές ορίζονται από τις σύγχρονες επιστημονικές προσεγγίσεις που μελετούν το εν λόγω ζήτημα.

Ο σχεδιασμός ενός τέτοιου χώρου με ιδιαίτερες απαιτήσεις, έθεσε εξ αρχής την ανάγκη κατανόησης ζητημάτων με τα οποία δεν ήμασταν εξοικειωμένοι, ούτε ως αρχιτέκτονες ούτε και ως άνθρωποι. Το φαινόμενο της νοητικής αναπηρίας αποτελεί για την ελληνική κοινωνία -ενδεχομένως και γενικότερα- ένα αποσιωπημένο ζήτημα. Αποτελεί πραγματικότητα το γεγονός ότι τα άτομα με νοητική αναπηρία αντιμετωπίζονται υποδεέστερα, λαμβάνοντας μειωμένη φροντίδα από το κράτος. Επιπρόσθετα, η ίδια η κοινωνία αντιλαμβάνεται το φαινόμενο της αναπηρίας ως ταμπού, αντιμετωπίζοντας τα ανάπηρα άτομα με προκατάληψη, θεωρώντας ότι αδυνατούν να ανταπεξέλθουν στις κοινωνικές επιταγές.

Για τη δική μας μελέτη έπρεπε να ξεπεράσουμε την εικόνα που μόλις περιγράψαμε. Μέσα από συζητήσεις και συναντήσεις με ειδικούς επί του θέματος, εστίασαμε στην ουσία του φαινομένου, αντιληφθήκαμε τις ιδιαίτερες πτυχές του και κατανοήσαμε τις απαιτήσεις του. Εν τέλει, συνυπολογίζοντας τα πραγματικά δεδομένα της έκτασης στην οποία επεμβαίνουμε αλλά και την σχετική νομοθεσία, συντάξαμε ένα κτιριολογικό πρόγραμμα μεταφράζοντας σε χώρο όλα τα στοιχεία τα οποία αναδείχτηκαν ως σημαντικά μέσα από την έρευνα μας.

abstract

The project focuses on the design of an educational space for mental disabled people, which is located in the east side of Lycabettus hill, more specifically at Kountouriotika. The specific complex hosts activities related to strategies of intervention and aid, as these are defined by the contemporary scientific approaches relevant with the issue of mental disability.

The design process of a space with such special standards, required since the beginning the need to comprehend the very nature of issues with which we were never familiar to, neither as architects nor as people. The matter of mental disability represents for the Greek society a suspension point. It is a sad reality that disabled people in general and specifically mentally disabled are being treated as inferiors not gaining the proper attention and care by the Greek state. Moreover, the society itself considers the phenomenon of disability as a taboo according to which mental disabled people are prejudiced as unable to follow swimmingly the standards that modern society determines.

As far as our project is concerned, overcoming this standard was more than necessary. Through discussions and meetings with specialists, we brought out the essence of the phenomenon and gained understanding of its special requirements. Finally, taking into consideration the characteristics of the area in which we set our complex as well as the corresponding legislation, we composed a building program in which we translated into space all the factors that our research revealed as important.

περιεχόμενα

:: προσεγγίζοντας τη νοητική αναπηρία	σελ. 09
:: επιλογή οικοπέδου ανάλυση της περιοχής	σελ. 19
:: πρόταση	σελ. 41
:: αρχιτεκτονικά σχέδια	σελ. 55
:: βιβλιογραφία	σελ. 85

προσεγγίζοντας την νοητική αναπηρία

“Ο καθένας είναι μεγαλοφυΐα,
αλλά αν κρίνεις ένα ψάρι από την
ικανότητά του να σκαφαλώσει
σε ένα δέντρο, θα περάσει όλη
του την ζωή πιστεύοντας ότι
είναι ηλίθιο”

Albert Einstein

“ Διαφορετικό ”

Όλοι οι άνθρωποι γεννιόμαστε διαφορετικοί. Άλλοι είμαστε άνδρες, άλλοι γυναίκες, άλλοι κοντοί, άλλοι ψηλοί, έγχρωμοι, λευκοί κ.ο.κ.. Το γεγονός αυτό δεν σημαίνει ότι ορισμένοι υπερτερούν σε σχέση με κάποιους άλλους. Ωστόσο, συχνά στο σύγχρονο κοινωνικό πλαίσιο τα διαφορετικά αυτά χαρακτηριστικά «κατηγοριοποιούνται» με λανθασμένη βάση, με αποτέλεσμα την διάκριση μεταξύ των ατόμων που διατηρούν αυτά τα χαρακτηριστικά. Κατά συνέπεια αναπτύσσονται μηχανισμοί αποκλεισμού και απομόνωσης που προκύπτουν από στάσεις και κουλτούρες. Σύμφωνα με αυτές μία κοινωνική ομάδα εντάσσεται στη θέση του ξένου, του περιθωριακού. Ορισμένα στερεότυπα ισχύουν ως κοινωνικά πρότυπα ή και κοινωνικές αξίες.

αναπηρία

Η αναπηρία ως μία κατάσταση που δεν ανταποκρίνεται στα ισχύοντα πρότυπα, συχνά αντιμετωπίζεται ως πρόβλημα, ως απόκλιση και τελικά ο όρος υποδηλώνει μία κοινωνική διάκριση.

Επί του παρόντος υπάρχουν δύο βασικά “ανταγωνιστικά” πλαίσια αντίληψης και ανάλυσης της αναπηρίας, σχεδιασμένα από την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (ΠΟΥ).

Με βάση την πρώτη ταξινόμηση (ICIDH International Classification of Impairments, Disabilities and Handicaps) η αναπηρία αποτελείται από τρία ξεχωριστά και αλληλοσυνδεδεμένα μέρη:

- **Βλάβη (impairment)** : οποιαδήποτε απώλεια ή ανωμαλία ψυχολογικής, φυσιολογικής ή ανατομικής δομής ή λειτουργίας.
- **Αναπηρία (disability)** : Οποιοσδήποτε περιορισμός ή έλλειψη (που προκύπτει από μια βλάβη) ικανότητας προς εκτέλεση μιας δραστηριότητας κατά τον τρόπο ή μέσα στο φάσμα δραστηριοτήτων που θεωρείται ομαλό για ένα ανθρώπινο ον.
- **Μειονεξία (handicap)**: Ένα μειονέκτημα για ένα δεδομένο άτομο, που προκύπτει από μια βλάβη ή αναπηρία, που περιορίζει ή εμποδίζει την εκπλήρωση ενός ρόλου που είναι ομαλός (ανάλογα με την ηλικία, το φύλο και κοινωνικούς και πολιτιστικούς παράγοντες) για το άτομο αυτό.

Η προσήλωση στα βιολογικά κατά βάση χαρακτηριστικά του ατόμου της προηγούμενης προσέγγισης δέχτηκε έντονες κριτικές με αποτέλεσμα τον σχεδιασμό του δεύτερου πλαισίου αναφοράς (ICIDH – 2 International Classification of Impairments, Activities and Participation) . Αυτό, λαμβάνοντας υπόψη και την εμπειρία που αποκτήθηκε από την χρήση του πρώτου, προέκυψε ως ένα σύνολο ορισμών στους οποίους η αναπηρία διακρίνεται από τρεις ευρύτερες διαστάσεις.

- **Σωματικές δομές και λειτουργίες**: η διάσταση του σώματος συνδέεται με μια βλάβη ή με μια απώλεια ή ανωμαλία της σωματικής δομής ή με μια φυσιολογική ή ψυχολογική λειτουργία π.χ. απώλεια νεφρού.
- **Ατομικές Δραστηριότητες**: η δραστηριότητα είναι η φύση και η έκταση της λειτουργικότητας σε ατομικό επίπεδο. Οι δραστηριότητες μπορούν να μειωθούν στη φύση τους, στη διάρκεια ή στην ποιότητά τους, π.χ. αυτοεξυπηρέτηση, διατηρώντας την εργασία.
- **Συμμετοχή στην κοινωνία**: αναφέρεται στη φύση και στην έκταση της συμμετοχής του ατόμου σε καθημερινές καταστάσεις που έχουν σχέση με δραστηριότητες και άλλους παράγοντες. Η συμμετοχή είναι δυνατό να περιοριστεί στη φύση της, στη διάρκεια και στην ποιότητά της, π.χ. συμμετοχή σε δραστηριότητες της κοινότητας, όπου ζει το άτομο, απόκτηση άδειας οδήγησης, κλπ.

[σχηματοποίηση ICIDH]

[σχηματοποίηση ICIDH – 2]

Τα παραπάνω συστήματα δίνουν την δυνατότητα ανάγνωσης και ερμηνείας του φαινομένου της αναπηρίας μέσα από τρία διαφορετικά μοντέλα: το ιατρικό, το κοινωνικό και το πολυδιάστατο. Η πρώτη θεωρία ερμηνείας βασίζεται στο ιατρικό μοντέλο το οποίο θεωρεί την αναπηρία ως σωματική, νοητική ή αισθητηριακή απόκλιση από το “φυσιολογικό”, τοποθετώντας το “πρόβλημα” της αναπηρίας στο ίδιο το άτομο. Συνεπώς το μοντέλο αυτό δίνει περιθώρια σε δημιουργία προκαταλήψεων, στίγματος και αποκλεισμού των ατόμων με αναπηρία.

Η δεύτερη θεωρία ερμηνείας της αναπηρίας βασίζεται στο κοινωνικό μοντέλο το οποίο θεωρεί ότι η αναπηρία αποτελεί κατά βάση ένα κοινωνικό ζήτημα. Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό, η αναπηρία είναι ένα κοινωνικά κατασκευασμένο πρόβλημα. Το ιατρικό ζήτημα μετατρέπεται σε κοινωνικό πρόβλημα μέσα από την σύγκριση του ανάπηρου με το πρότυπο του «αρτιμελούς» και ως αποτέλεσμα οι ανάπηροι αντιμετωπίζονται μειονεκτικά μη μπορώντας τελικά να ενταχθούν επαρκώς στην κοινωνία.

Η τρίτη θεωρία ερμηνείας, το ονομαζόμενο “πολυδιάστατο μοντέλο” είναι ο συνδυασμός των δύο παραπάνω. Σύμφωνα με αυτό, η αναπηρία περιγράφεται ως ένα φάσμα εννοιών τριών διαστάσεων: σώμα- λειτουργίες- δομή. Δηλαδή “η αναπηρία είναι ένα πολυδιάστατο φαινόμενο που βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με το μέγεθος του χάσματος μεταξύ των ικανοτήτων του ατόμου και των απαιτήσεων της κοινωνίας” (Ε.Σ.Α.μεΑ, 2008). Καθώς η εκπαίδευση, οι υπηρεσίες και γενικότερα η δομή της πόλης δεν είναι σχεδιασμένα ώστε να εξυπηρετούν τις δυνατότητες και τις ανάγκες τους, τα άτομα αυτά δυσκολεύονται στην καθημερινότητά τους και εν τέλει αποκλείονται από το κοινωνικό σύνολο.

Γίνεται σαφές από τα παραπάνω ότι η αναπηρία είναι ένα πολύπλοκο και πολυπρισματικό φαινόμενο. Σε επιστημονικό επίπεδο τα συστήματα που παρουσιάστηκαν, συνδράμουν σημαντικά στη διασαφήνιση του φαινομένου, εντούτοις παρέχουν μόνο μία ελλιπή εικόνα με αποτέλεσμα να μην προκύπτει ένας συνολικός ορισμός. Σε μη επιστημονικό επίπεδο όμως, παρατηρούμε τελικά ότι η προσέγγιση της αναπηρίας γίνεται με βάση το κοινωνικό μοντέλο που προαναφέρθηκε. Η αναπηρία τείνει να ορίζεται με βάση την αντίληψη που έχει υιοθετηθεί για αυτήν από το ισχυρά πλειοψηφικό κοινωνικό σύνολο. Ως εκ τούτου εμφανίζονται φαινόμενα ετικετοποίησης δηλαδή στιγματισμού των αναπήρων ατόμων, τα οποία προδικάζουν την κοινωνική τους εξέλιξη και πορεία.

Γενικά, η αναπηρία μπορεί να διακριθεί σε κινητική (ή σωματική), αισθητηριακή, νοητική, γνωστική και συναισθηματική. Ειδικότερα, η νοητική αναπηρία ορίζεται ως η κατάσταση στην οποία πλήττονται οι γνωστικές λειτουργίες, συγκεκριμένα δηλαδή η δυνατότητα πρόσληψης της πληροφορίας, της επεξεργασίας και της ανταπόκρισης σε αυτή. Χαρακτηρίζεται από μειωμένη ικανότητα προσαρμογής, συμπεριφοράς, επικοινωνίας, αυτοεξυπηρέτησης, αυτοσυντήρησης, μειωμένες κοινωνικές ικανότητες και ικανότητες εργασίας.

Η “σύγχυση” που επικρατεί γύρω από την έννοια της “νοητικής αναπηρίας” ακολουθεί την ανάλογη πολυπλοκότητα γύρω από την έννοια της αναπηρίας. Όπως αναφέρει ο Μπάρδης (1993) “*φαίνεται καθαρά και από το πλήθος των όρων που έχουν χρησιμοποιηθεί κατά καιρούς για να περιγράψουν την παθολογική αυτή κατάσταση, όπως ιδιωτεία, άνοια, ολιγοφρένεια (στην πάλαι ποτέ Σοβιετική Ένωση), νοητική αδυναμία, νοητική ανεπάρκεια, νοητική υπο-ομαλότητα(στη Μ. Βρετανία), βραδυμάθεια, παραφροσύνη, νοητική μειονεξία, νοητική καθυστέρηση(στην Αμερική), ευήθεια, ηλιθιότητα, μωρία κ.λπ. Παρόμοιοι όροι έχουν χρησιμοποιηθεί για να δηλώσουν τα άτομα που “πάσχουν νοητικά”: υπολειπόμενα, διαφορετικά, απροσάρμοστα, προβληματικά, αποκλίνοντα, ηλίθια, βλάκες, ολιγοφρενή, διαφέροντα, ανώμαλα, ειδικά, βραδυμαθή, μειονεκτικά, καθυστερημένα κ.λπ.*” (Μπάρδης 1993:42).

Από τη στιγμή που αναγνωρίστηκε η νοητική αναπηρία ως φαινόμενο, προέκυψε η ανάγκη κατανόησης και περιγραφής της. Με την πάροδο της επιστημονικής προόδου αναπτύχθηκαν εργαλεία και προέκυψαν ειδικότερες γνώσεις οι οποίες συνέβαλαν στην ανάπτυξη ορισμών. Γίνεται κατανοητό πως οι πιο πρόσφατοι ορισμοί καθιστούν τους παλαιότερους παρωχημένους, με αποτέλεσμα σήμερα πλέον να τίθεται ζήτημα πολιτικής ορθότητας όσον αφορά στην ορολογία που χρησιμοποιείται για το φαινόμενο της νοητικής αναπηρίας. Χάριν παραδείγματος παλαιότερα η λέξη ανωμαλία ήταν αποδεκτή, ενώ σήμερα θεωρείται ξεπερασμένη. Αξίζει να αναφερθεί επιπλέον πως “η εξέλιξη της ορολογίας δεν είναι μόνο θέμα πολιτικής ορθότητας, αλλά καταδεικνύει την ιδεολογική χρήση των όρων και τους τρόπους με τους οποίους συμβάλλει στην κατασκευή της αναπηρίας σε κάθε εποχή”.

Για πολλά χρόνια υπήρχε διαφωνία μεταξύ ειδικών για το αν η νοητική αναπηρία ήταν αποτέλεσμα γενετικών ή περιβαλλοντικών παραγόντων. Για τους μεν, οι νοητικές ικανότητες ενός παιδιού είχαν κατά κύριο λόγο γενετική προέλευση. Για τους δε, η μεταβλητότητα των ίδιων των ικανοτήτων εξηγούνταν κυρίως από τις κοινωνικοοικονομικές και πολιτιστικές συνθήκες στις οποίες μεγάλωσε το παιδί. Σήμερα είναι γνωστό πως η ανάπτυξη της νοημοσύνης του επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό και από τις συνθήκες μέσα στις οποίες ζει και από το γενετικό υλικό. Έτσι, τα αίτια της νοητικής αναπηρίας μπορούν να διακριθούν σε γενετικά ή περιβαλλοντικά.

Ως εκ τούτου προκύπτει η παρακάτω κατηγοριοποίηση. Διακρίνονται τα:

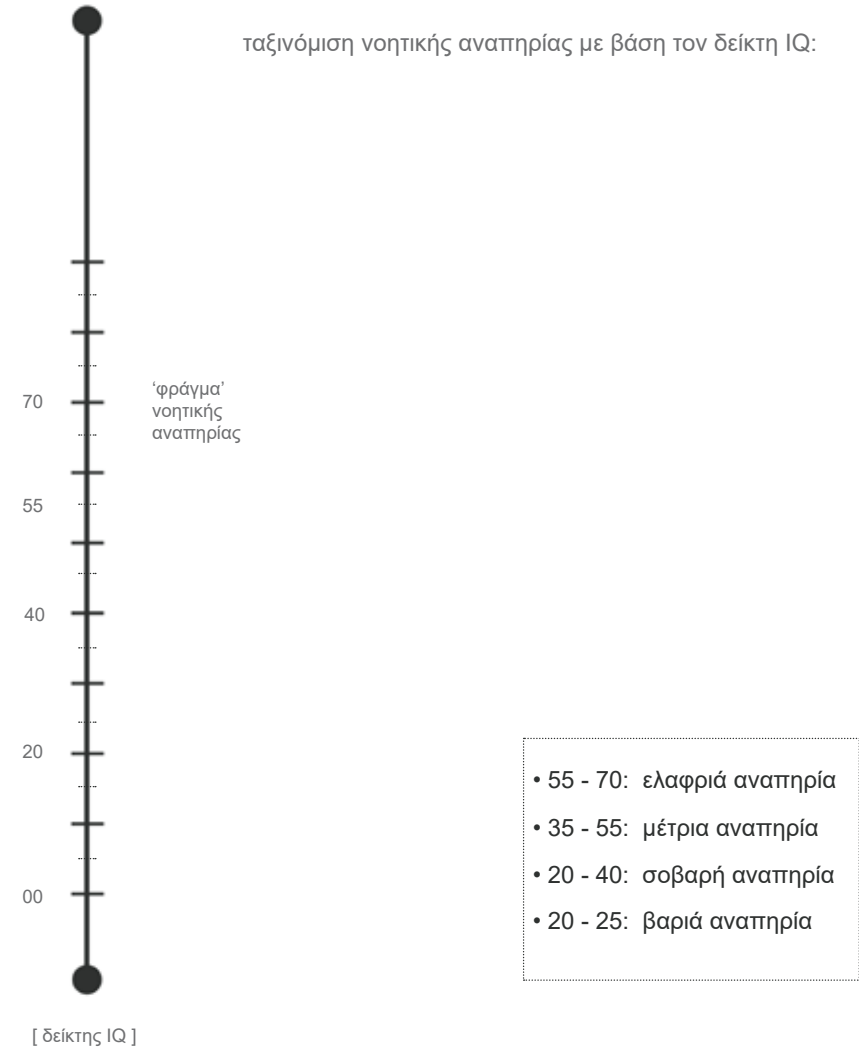
- **γενετικά αίτια**, όπως κληρονομικές ασθένειες του μεταβολισμού, χρωμοσωμικές ανωμαλίες
- **περιβαλλοντικά αίτια**, τα οποία μπορεί να είναι προγεννητικά (ασθένειες της εγκύου όπως λοιμώξεις, ερυθρά, ιλαρά, ανωμαλίες μεταβολισμού, ασυμβατότητα του Rh του αίματος της μητέρας με αυτό του εμβρύου, ανοξία, τραυματισμοί της εγκύου, κακή διατροφή, δηλητηριάσεις από μόλυβδο), είτε περιγεννητικά (ανοξία, τραυματισμοί και αιμορραγία του εγκεφάλου, πρόωρη γέννηση), αλλά και μεταγεννητικά (μολυσματικές ασθένειες, ατυχήματα, υψηλός πυρετός, μεταβολικές ανωμαλίες, ψυχοκοινωνικοί παράγοντες).

Όσον αφορά στην ταξινόμηση της αναπηρίας, αναγνωρίζεται μια γενική κατηγοριοποίηση που ακολουθεί την κλίμακα του δείκτη νοημοσύνης (iq). Γενικά, άτομα με δείκτη νοημοσύνης κάτω του 70 θεωρούνται νοητικά ανάπηροι. Προκύπτουν έτσι τέσσερις κατηγορίες νοητικής αναπηρίας: ελαφριά, μέτρια, σοβαρή, βαριά.

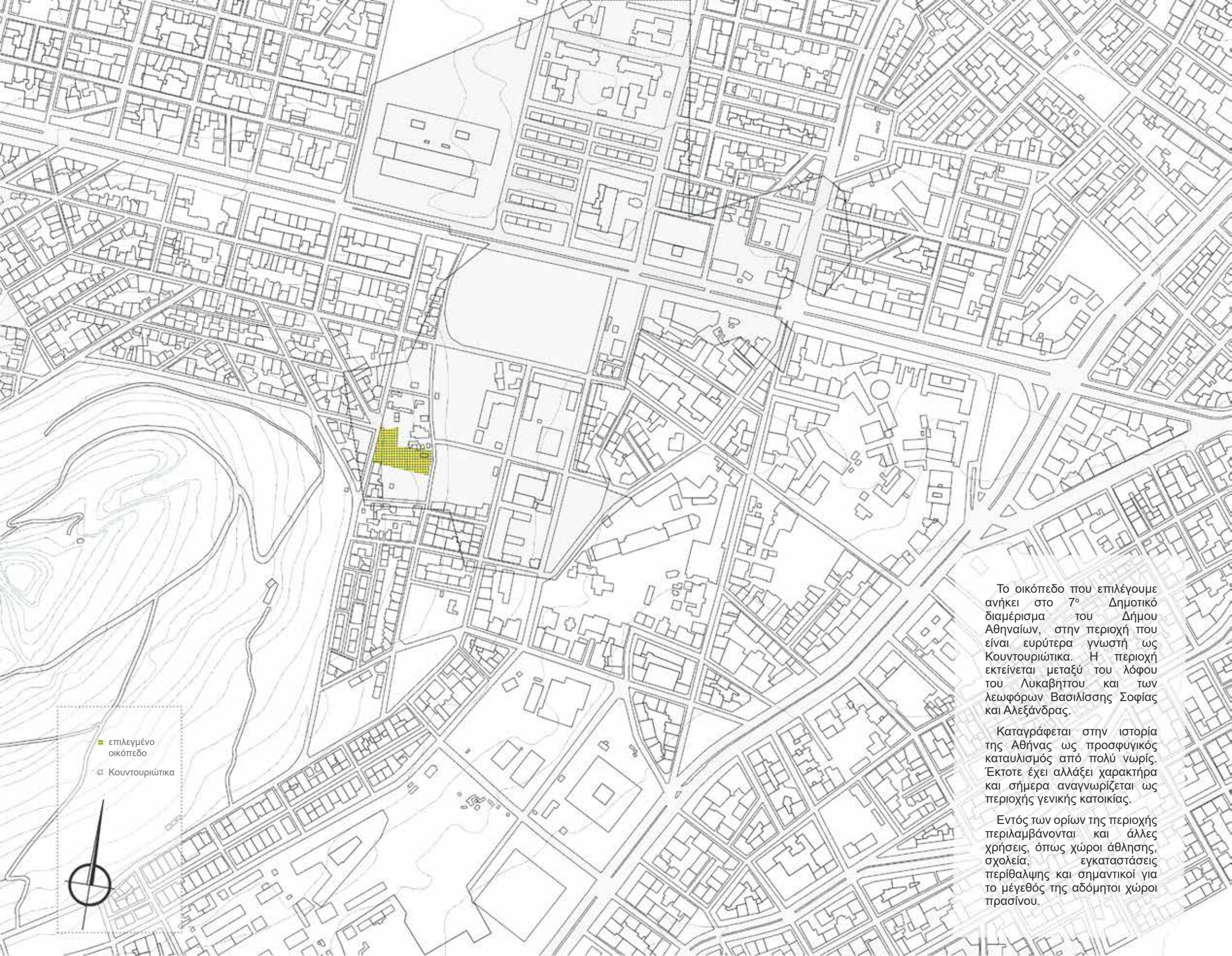
Βέβαια, ο δείκτης νοημοσύνης δεν είναι ένα απόλυτο κριτήριο, καθώς δεν μπορεί να καθορίσει πλήρως τις ικανότητες των νοητικά αναπήρων ατόμων, όπως αντίστοιχα δεν μπορεί να καθορίσει τις ικανότητες των μη αναπήρων ατόμων. Η νοημοσύνη του ατόμου δεν μπορεί να μετρηθεί με σταθμισμένα τεστ. Ένας άνθρωπος μπορεί να θεωρείται μέτρια νοητικά ανάπηρος αλλά αντίθετως να παρουσιάζει αυξημένες, για παράδειγμα συναισθηματικές ικανότητες. Αντίστοιχα, ένας μη ανάπηρος μπορεί να έχει αυξημένο δείκτη νοημοσύνης αλλά πολύ χαμηλή συναισθηματική νοημοσύνη.

Η δυσκολία προσδιορισμού της κατάστασης της νοητικής αναπηρίας εντείνεται από το ευρύ φάσμα των αιτιών που την προκαλούν, τα οποία οδηγούν σε διαφορετικές μορφές νοητικής αναπηρίας. Κατά συνέπεια, για τον επακριβή προσδιορισμό της κατάστασης της νοητικής αναπηρίας χρησιμοποιούνται περαιτέρω διαγνωστικά τεστ, τα οποία εκτιμούν τις σχολικές δεξιότητες, την προσαρμοστική ικανότητα, τις αντιληπτικές και κινητικές ικανότητες, την προσωπικότητα και την κοινωνική προσαρμογή.

ταξινόμηση νοητικής αναπηρίας με βάση τον δείκτη IQ:

**επιλογή οικοπέδου -
ανάλυση της περιοχής**

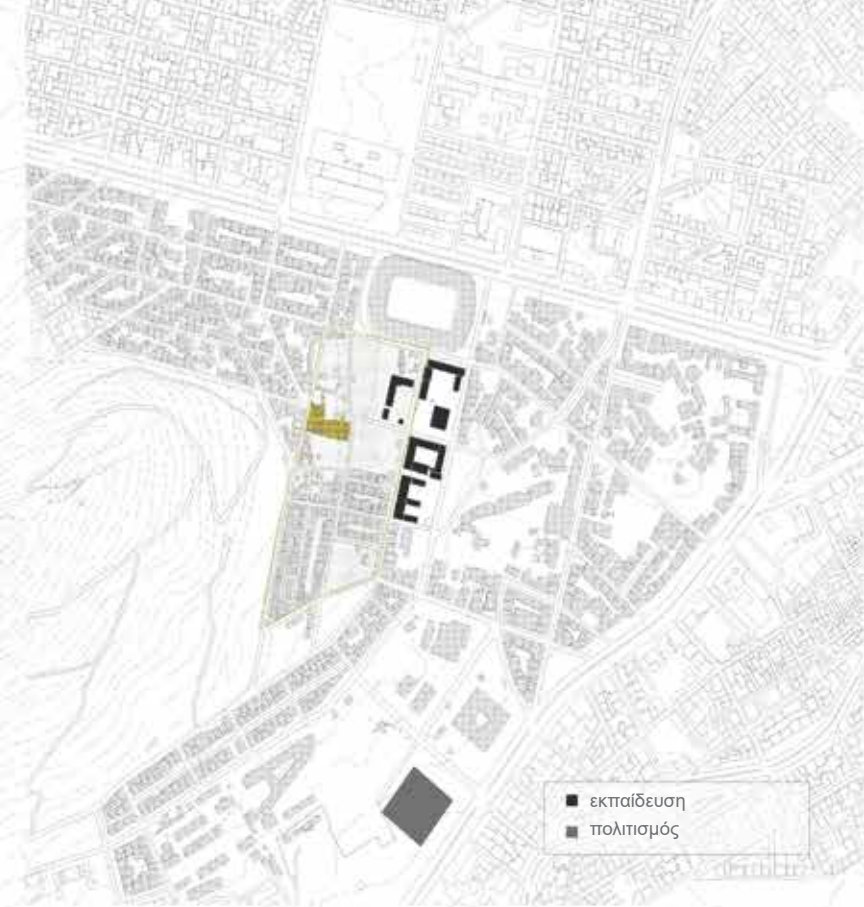

Το οικόπεδο που επιλέγουμε ανήκει στο 7^ο Δημοτικό διαμέρισμα του Δήμου Αθηναίων, στην περιοχή που είναι ευρύτερα γνωστή ως Κουντουριώτικα. Η περιοχή εκτείνεται μεταξύ του λόφου του Λυκαβηττου και των λεωφόρων Βασιλίσσης Σοφίας και Αλεξάνδρας.

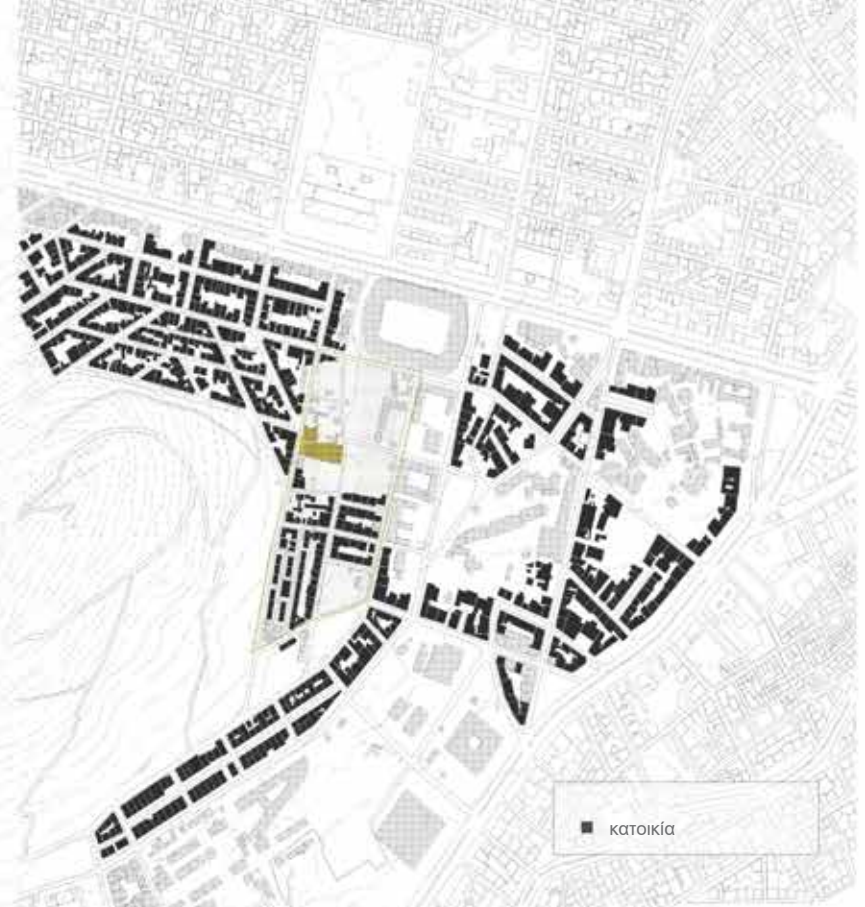
Καταγράφεται στην ιστορία της Αθήνας ως προσφυγικός καταυλισμός από πολύ νωρίς. Έκτοτε έχει αλλάξει χαρακτήρα και σήμερα αναγνωρίζεται ως περιοχή γενικής κατοικίας.

Εντός των ορίων της περιοχής περιλαμβάνονται και άλλες χρήσεις, όπως χώροι άθλησης, σχολεία, εγκαταστάσεις περιβαλφης και σημαντικοί για το μέγεθός της αδόμητοι χώροι πρασίνου.

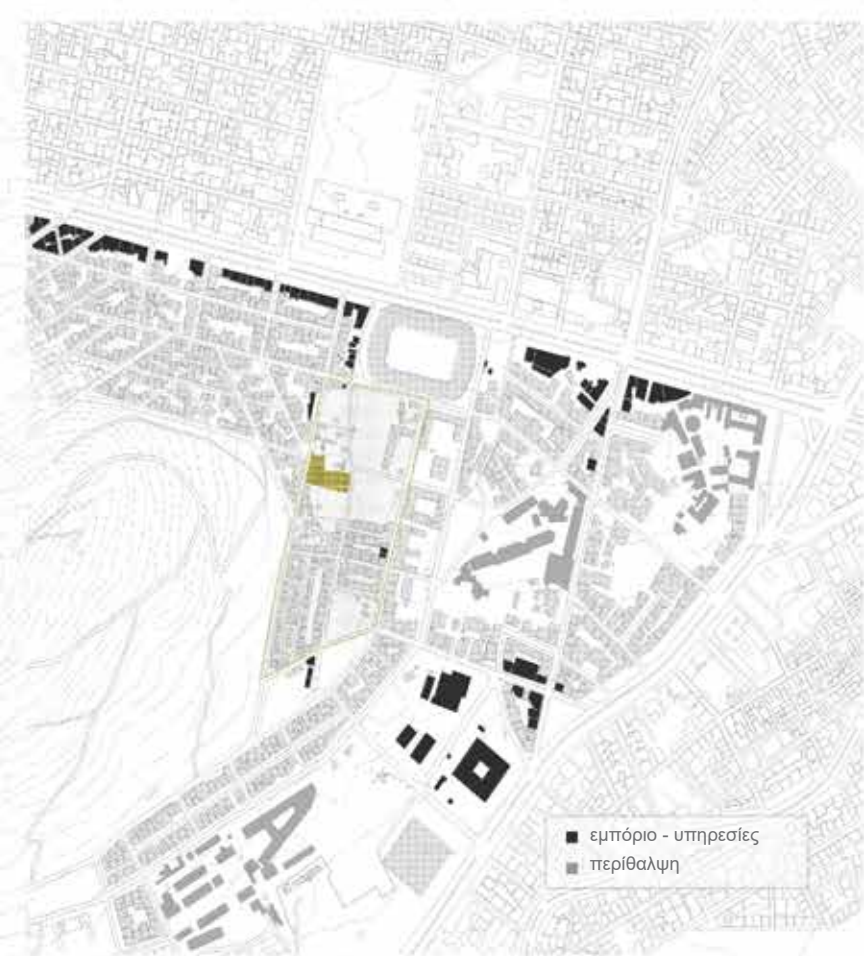
Παρά το γεγονός ότι η ευρύτερη περιοχή του οικοπέδου περικλείεται από αξόνες αυξημένης κυκλοφορίας και ταυτόχρονα περιλαμβάνει κόμβους υπερτοπικής σημασίας για τον δήμο της Αθήνας (λόγου χάρη, σταθμοί μέτρο Μέγαρο Μουσικής, Αμπελόκηποι, στάσεις λεωφορείων ΚΤΕΛ), είναι ιδιαίτερα ήσυχη .

Αντίθετα, όσο απομακρυνόμαστε από τα όρια των αξόνων αυτών εντοπίζονται κατά κύριο λόγο χρήσεις κατοικίας και ελεύθεροι χώροι πρασίνου. Το γεγονός αυτό διαμορφώνει μια συνθήκη φιλικού χαρακτήρα για τον χρήστη του χώρου

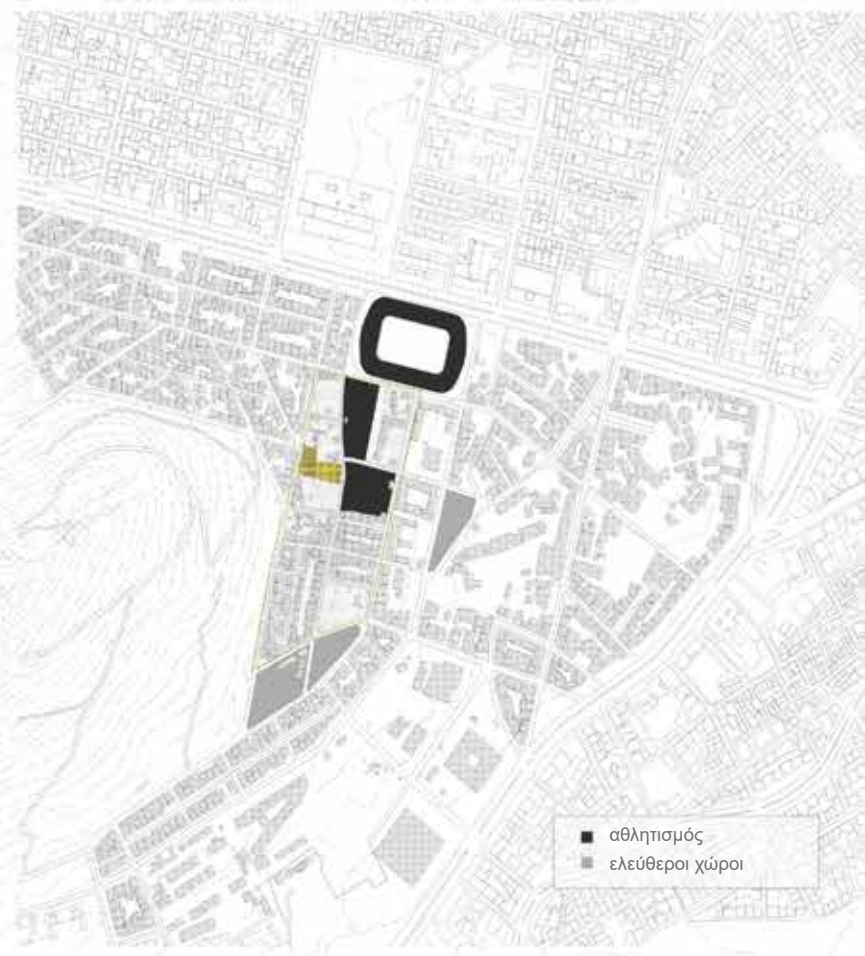

Σε ό,τι αφορά στις χρήσεις γης, σε επίπεδο ισογείων, κατά το μήκος των μεγάλων αξόνων καταγράφονται κυρίως εμπορικές χρήσεις και εγκαταστάσεις υπηρεσιών.

Ταυτόχρονα, στα ευρύτερα όρια της περιοχής, εντοπίζονται κτίρια ιδιαίτερης σημασίας για την πόλη. Χαρακτηριστικά θα αναφέρουμε σε αυτό το σημείο το Μέγαρο Μουσικής, το κτίριο της Αμερικανικής Πρεσβείας, το Ναυτικό Νοσοκομείο και το νοσοκομείο Έλενα, το γήπεδο Νικολαΐδη.

■ επιλεγμένο οικόπεδο
■ άλλες χρήσεις

Την κατάσταση που περιγράφεται παραπάνω ενισχύει περαιτέρω και η αρχιτεκτονική της ίδιας της πόλης.

Δομημένα σε μια τοπογραφία η οποία χαρακτηρίζεται από μεγάλες υψομετρικές διαβαθμίσεις, τα κτίρια ακολουθούν το ανάγλυφο και, κατά συνέπεια, δεν δημιουργούν έντονες ή εχθρικές εξάρσεις.

Ο περιπατητής, ως εκ τούτου, προσλαμβάνει μια αίσθηση ανοιχτού χώρου, την οποία εντείνει, μάλιστα, η σχετικά χαμηλή δόμηση της περιοχής, ιδιαίτερα όταν βρίσκεται μακριά από τα όρια των αξόνων.

Από την άλλη, κίνηση των οχημάτων παρουσιάζει μια ανάλογη εικόνα.

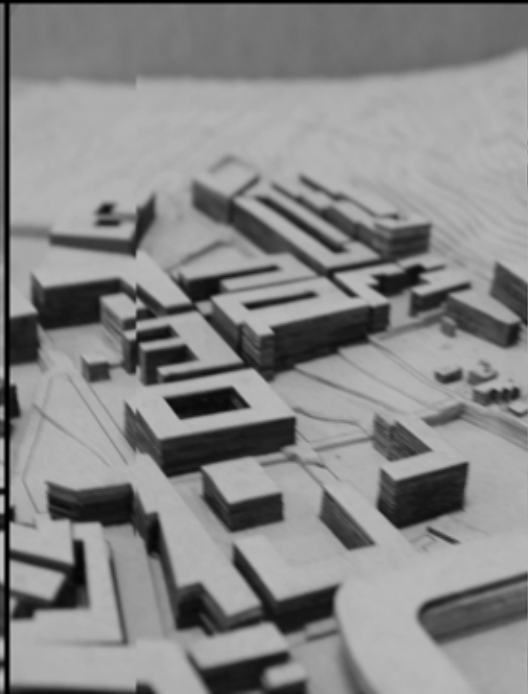
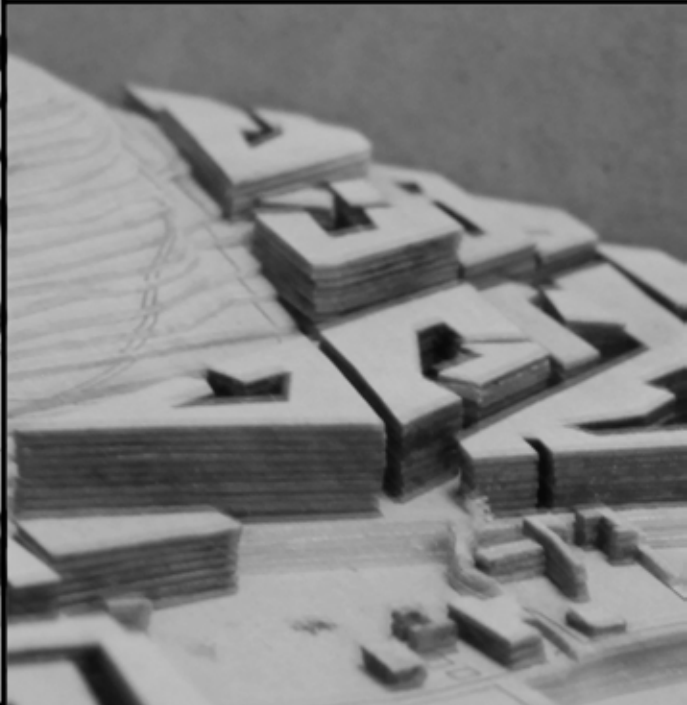
Οι μεγαλύτεροι άξονες είναι φορτισμένοι κυκλοφορικά, καθώς εξυπηρετούν μεγάλες μετακινήσεις. Αντίθετα, οι άξονες τοπικής εμβέλειας διακρίνονται από μικρότερες ροές κίνησης.

Οι παρατηρήσεις αυτές αποτυπώνονται στους διπλανούς χάρτες.

- [κενό-πλήρες]**
  - πλήρες
  - επιλεγμένο οικόπεδο
- [γενικά ύψη]**
  - 1-3 όροφοι
  - 4-5 όροφοι
  - 6-8 όροφοι
  - επιλεγμένο οικόπεδο
- [άξονες]**
  - υπερτοπικοί άξονες
  - τοπικοί άξονες αυξημένης κυκλοφορίας
  - τοπικοί άξονες μειωμένης κυκλοφορίας
  - σταθμοί μετρό
  - επιλεγμένο οικόπεδο

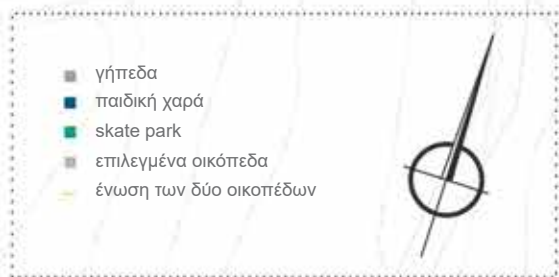

Αξιολογώντας τις παραπάνω παρατηρήσεις, θεωρούμε ότι η επιλεγμένη περιοχή προσφέρεται για την εγκατάσταση της χρήσης που προτείνουμε. Ο χώρος ενέχει τις προϋποθέσεις για τη φιλοξενία ενός κέντρου εκπαιδευτικής χρήσης με ιδιαίτερες απαιτήσεις.

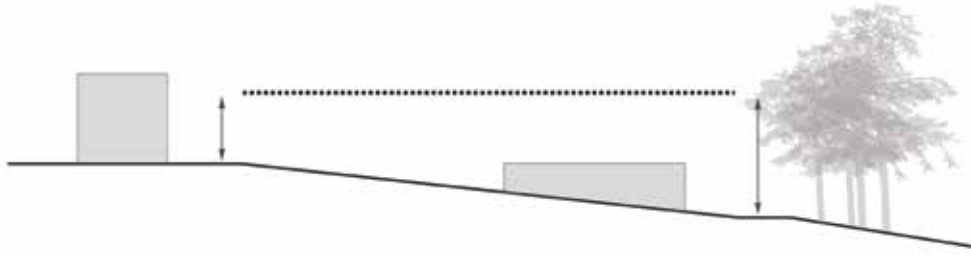
Έτσι λοιπόν, το οικόπεδο που επιλέγουμε διατηρεί κατά όμοιο τρόπο όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά, τα οποία εντοπίστηκαν ως θετικά στοιχεία της ευρύτερης περιοχής: εύκολη πρόσβαση, χαρκτήρα γειτονιάς, χαμηλά ύψη, αίσθηση ανοιχτού, ύπαρξη πρασίνου.

Ειδικότερα, το οικόπεδο ανήκει στο οικοδομικό τετράγωνο που οριοθετείται από τις οδούς Κόνιαρη, Παλιγγενεσίας, Μιχαήλ Μελά και Ωρολογιά. Η έκταση περίπου 2.5 στρεμμάτων αποτελεί συνδυασμό δύο οικοπέδων, τα οποία βρίσκονται στην ιδιοκτησία του Δήμου Αθηναίων, ενός γωνιακού και ενός μεσαίου. Η πρόσβαση σε αυτά γίνεται από δύο παράλληλους μεταξύ τους άξονες, την οδό Κόνιαρη που παραλαμβάνει ροές κατευθείαν από την Λεωφόρο Αλεξάνδρας με κατεύθυνση προς τον Περιφερειακό Λυκαβηττού, και την οδό Μιχαήλ Μελά, μία πιο ήσυχη οδό με αντίθετη κατεύθυνση.

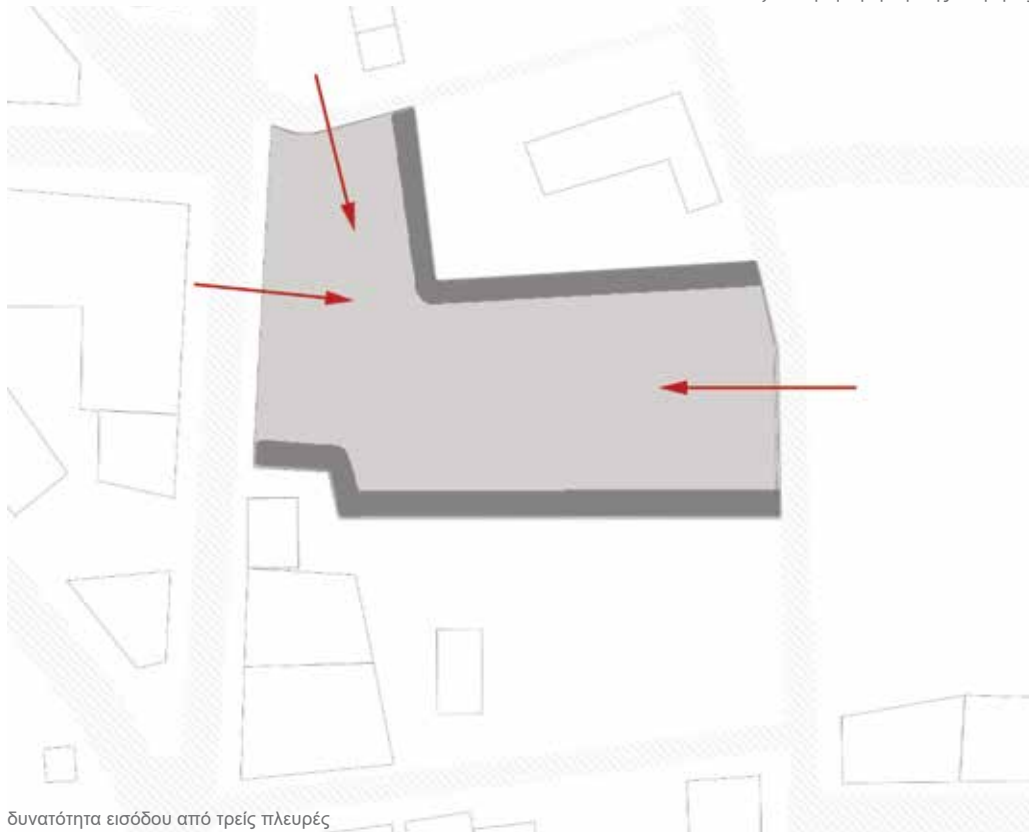
Νότια, βόρεια και ανατολικά αναγνωρίζονται ανοικτοί και αδόμητοι χώροι, ενώ δυτικά συναντώνται κατοικίες. Αξιοσημείωτη είναι και η σειρά δημόσιων, ελεύθερων, πράσινων χώρων, πιο συγκεκριμένα ένα skatepark, μία παιδική χαρά και ένα συγκρότημα γηπέδων, η οποία διαρθρώνεται βορειοανατολικά του οικοπέδου μας.

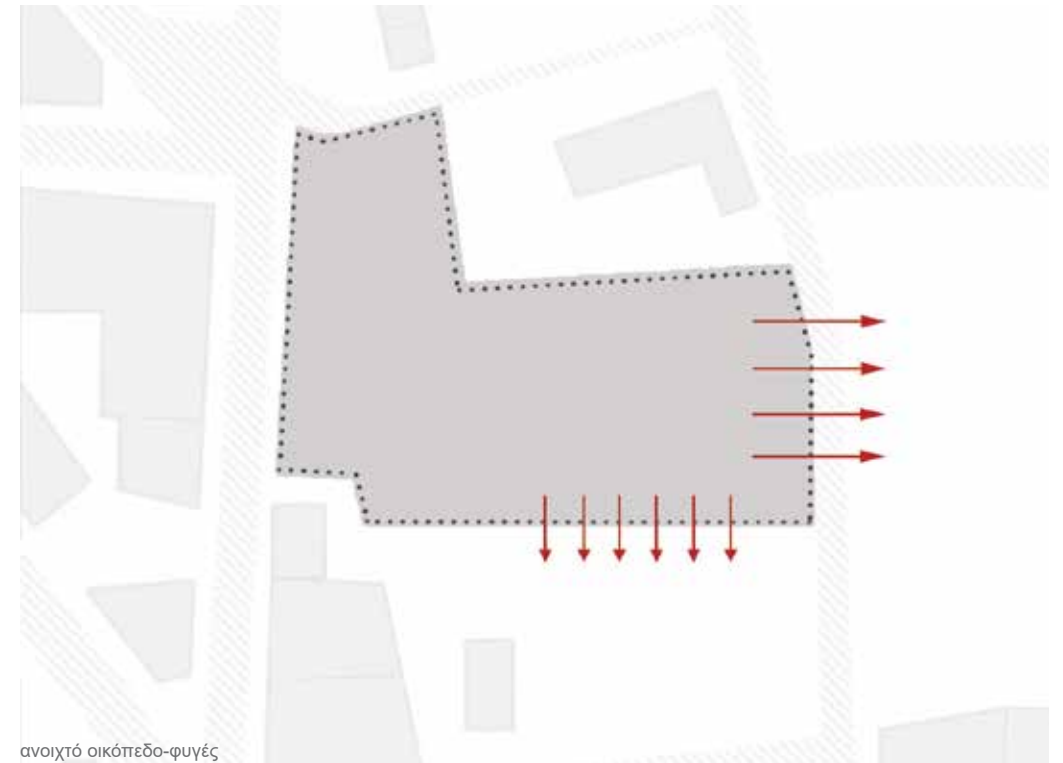
Εκτός από την πλεονεκτική θέση του οικοπέδου, αναγνωρίζονται ιδιαίτερα ενδιαφέροντα χαρακτηριστικά της έκτασης αυτής καθεαυτής. Αρχικά, υπάρχει δυνατότητα εισόδου από τρεις πλευρές. Η σύνθεση γωνιακού και μεσαίου οικοπέδου παράγει μία έκταση ιδιαίτερου σχήματος, η οποία θέτει προκλήσεις στο χειρισμό των ορίων. Επιπλέον, η υψομετρική διαφορά περίπου 7 μέτρων δίνει την δυνατότητα για ανάπτυξη καθ' ύψος που να μην ανταγωνίζεται το χαμηλό ύψος των γειτονικών κατοικιών. Ταυτόχρονα, το οικόπεδο είναι ανοιχτό προς όλες τις πλευρές του, καθώς τα όμορα οικόπεδα είναι κατά βάση αδόμητα. Τέλος, ο προσανατολισμός είναι ευνοϊκός, με τη μια μεγάλη πλευρά του οικοπέδου στραμμένη στο νότο.

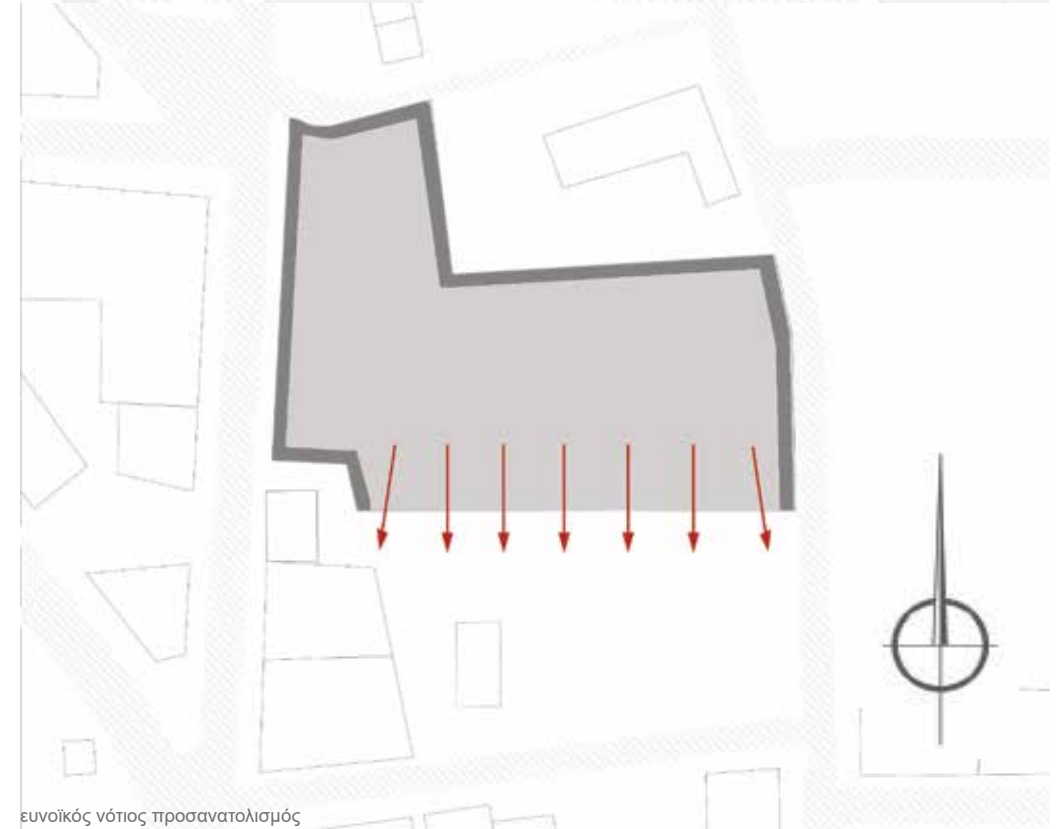
αξιοποίηση υψομετρικής διαφοράς

δυνατότητα εισόδου από τρεις πλευρές

ανοιχτό οικόπεδο-φυγές

ευνοϊκός νότιος προσανατολισμός

Το κτίριο στεγάζει χώρους που προορίζονται για χρήση από άτομα με νοητική αναπηρία. Η διαδικασία σχεδιασμού ενός τέτοιου κέντρου έθεσε εξαρχής ιδιαίτερες ανάγκες, καθώς απαιτήσε την κατανόηση του φαινομένου σε βάθος, όπως έγινε εμφανές και στην παραπάνω ανάλυση. Εκτός από την έρευνα σε θεωρητικό επίπεδο, πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις σε κέντρα (Θεοτόκος, Σικιαρίδειο Ίδρυμα, το Περιβολλάκι, Ινστιτούτο Σύγχρονης Παιδαγωγικής) και συζητήσεις με ειδικούς (κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους, παιδαγωγούς, γιατρούς). Συνεκτιμώντας τα παραπάνω και τις ειδικές απαιτήσεις του ΦΕΚ [1993/789B'] συντάξαμε το λειτουργικό και το κτιριολογικό πρόγραμμα του κέντρου, το οποίο ακολουθήθηκε πλήρως κατά την σχεδιαστική διαδικασία.

Το πρόγραμμα του κέντρου χωρίζεται σε δύο κατευθύνσεις, τον εκπαιδευτικό τομέα και την υποστηρικτική αγωγή. Στο σύνολο τους οι δύο κατευθύνσεις στοχεύουν μέσω των δραστηριοτήτων τους στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη των ατόμων με νοητική αναπηρία. Πιο συγκεκριμένα, επιλέγονται δραστηριότητες οι οποίες αποβλέπουν στην κινητική, αισθητηριακή, γνωστική, γλωσσολογική, επικοινωνιακή ανάπτυξη, με απώτερο στόχο στην μελλοντική ένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο.

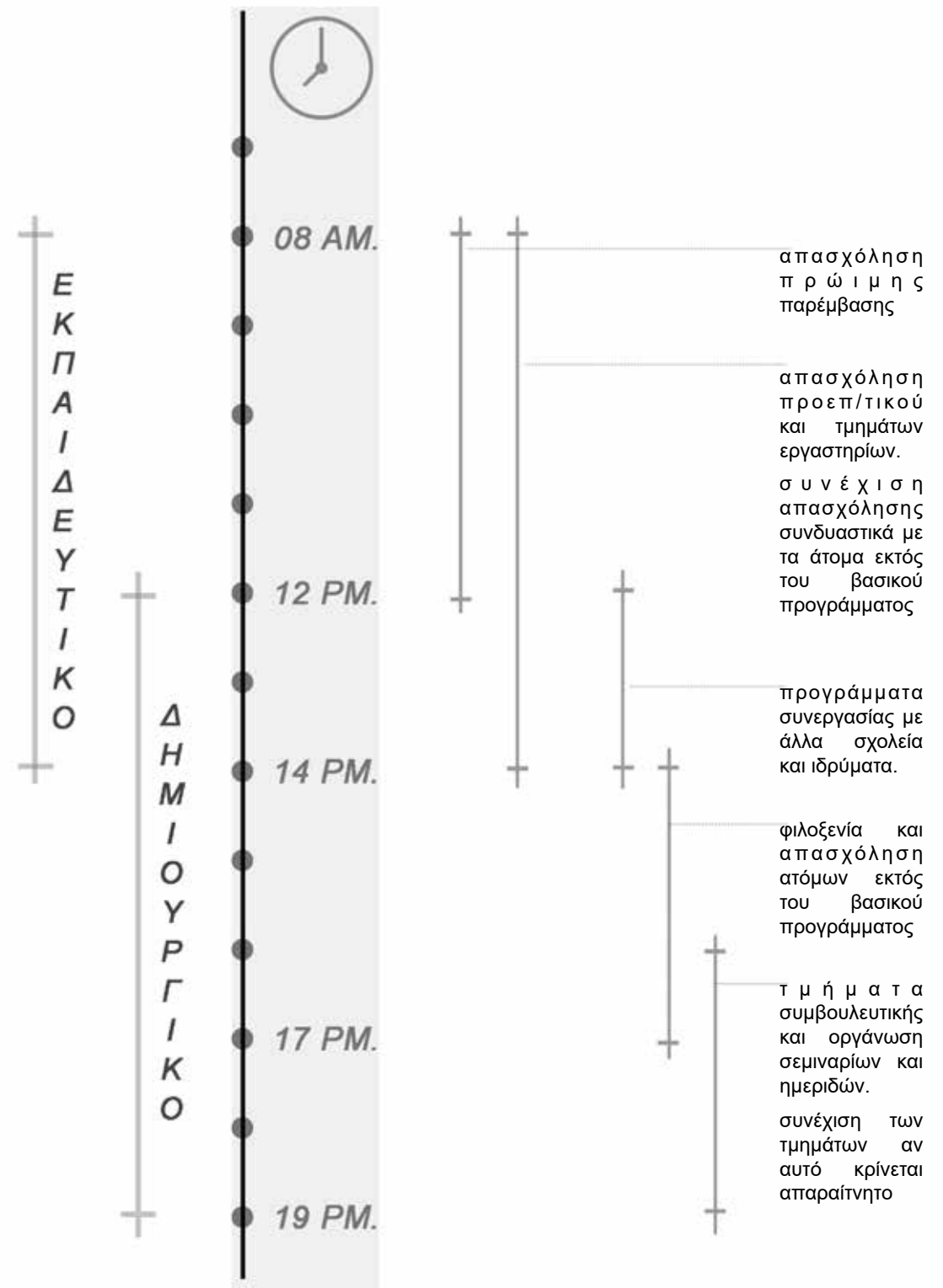
Στο κέντρο φιλοξενούνται άτομα έως 35 ετών. Είναι σημαντικό να τονίσουμε πως ο διαχωρισμός τους στο κέντρο γίνεται με βάση τη νοητική ηλικία των ατόμων και όχι με βάση τη χρονολογική. Τα άτομα αυτά εισάγονται σε κάθε τμήμα μετά από υποχρεωτική εκτίμηση και αξιολόγηση της κατάστασής τους από ειδικό παιδαγωγό, κοινωνικό λειτουργό και ψυχολόγο με βάση τις διαδικασίες που αναφέρθηκαν παραπάνω. Είναι αναμενόμενο λοιπόν να προκύπτει έτσι μια αλληλεπικάλυψη ηλικιών στα διάφορα τμήματα, η οποία κινείται πάντα σε λογικά πλαίσια (± 3 χρόνια).

Ο εκπαιδευτικός τομέας διαρθρώνεται σε τέσσερα τμήματα: το τμήμα πρώιμης παρέμβασης, το τμήμα προεπαγγελματικού προσανατολισμού, το τμήμα επαγγελματικής κατάρτισης και το τμήμα των βαριών περιπτώσεων. Έτσι, τα άτομα διαχωρίζονται τόσο ηλικιακά όσο και νοητικά. Όσον αφορά στη λειτουργία τους, τα τμήματα περιλαμβάνουν δραστηριότητες με έναν πιο τυπικό εκπαιδευτικό χαρακτήρα.

Το τμήμα της υποστηρικτικής αγωγής εξυπηρετούν τόσο άτομα που φοιτούν στο κέντρο, όσο και άτομα εκτός αυτού. Στους χώρους αυτούς πραγματοποιούνται προγράμματα ειδικότερης παρέμβασης όπως μαθήματα λογοθεραπείας, μουσικοκινητικής αγωγής, αισθητηριακής αντίληψης, κ.α. Στις δραστηριότητες του τμήματος εκτιμάται η κατάσταση του κάθε ατόμου, με στόχο την στοχευμένη υποβοήθηση σε ατομικό επίπεδο. Φυσικά προβλέπονται και ομαδικές δραστηριότητες, αλλά και διασχολική συνεργασία, αποσκοπώντας αφενός στην κοινωνικοποίηση των ατόμων και αφετέρου στην προβολή του φαινομένου της νοητικής αναπηρίας.

Ταυτόχρονα, προβλέπονται υπηρεσίες υποστήριξης και ενημέρωσης του οικογενειακού περιβάλλοντος των ατόμων που φιλοξενεί το κέντρο αλλά και εξωσχολικών παραγόντων, μέσα από τη διοργάνωση ημερίδων και εκδηλώσεων.

Το κέντρο λειτουργεί με βάση λειτουργικό πρόγραμμα, σύμφωνα με το οποίο το κέντρο λειτουργεί από το πρωί μέχρι τις 14.00 το μεσημέρι για τα άτομα που φοιτούν σε αυτό, ενώ μετά τις 14.00 οι χώροι είναι ανοιχτοί σε άτομα εκτός του βασικού προγράμματος.

A. ΧΩΡΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ 405τμ.

A1. Τμήμα πρώιμης παρέμβασης 90τμ.

-Αίθουσα διδασκαλίας	*5	15	2	30
-Αίθουσα καλλιτεχνικών	10	25	1	25
-Αίθουσα παιχνιδιού	10	25	1	25
-Χώροι υγιεινής		5	2	10
-Παιδική Χαρά				

Λειτουργία με επίβλεψη και ειδικών Δραστηριότητες αυτοεξυπηρέτησης κτλ. νηπιαγωγείου λογοθεραπευτών εργοθεραπευτών. παιχνιδιού

Ομαδικά καθώς και ατομικά προγράμματα που στοχεύουν στην κινητική ανάπτυξη

A2. Τμήμα προεπαγγελματικού προσανατολισμού 65τμ.

- Αίθουσα διδασκαλίας	7	15	3	45
- WC τάξης	5	3	15	
- Αποθηκευτικός χώρος	4	1	4	
- Υπαίθριος Χώρος				

Εκπαιδευτική λειτουργία η οποία οργανώνεται σε ομάδες ανάλογα με τον βαθμό νοητικής αναπηρίας. Απόκτηση βασικών γνώσεων αριθμητικής, διαχείρισης χρημάτων και επεξεργασίας των συναισθημάτων

Ομαδικά προγράμματα με σκοπό την αισθητηριακή και κινητική ανάπτυξη. Χορός - ευρυθμία - κίνηση - μουσική

A3. Τμήμα επαγγελματικού προσανατολισμού 205τμ.

- Αίθουσα Εργαστηρίων	25	120	1	120
- Αίθουσα τυπογραφείου	5	25	1	25
- Αίθουσα ξυλουργείου	7	65	1	65
- WC		5	3	15

Ανάπτυξη και απόκτηση επαγγελματικών καθώς και κοινωνικών δεξιοτήτων που είναι απαραίτητες για την αυτονομία και την εργασιακή και κοινωνική ένταξη

Αίθουσα ολοκλήρωσης μέσω ορισμένων ελεγχόμενων αισθητηριακών (οπτικά, απτικά, ακουστικά) ερεθισμάτων

Ομαδικές συναντήσεις και ατομικές συνεδρίες με στόχο την γνωστική και την γλωσσολογική ανάπτυξη

A4. Τμήμα βαριών περιπτώσεων 45τμ.

- Αίθουσα διδασκαλίας	6	40	1	40
- WC		5	1	5
- Υπαίθριος Χώρος				

Αφορά άτομα τα οποία παρουσιάζουν αρκετά μειωμένο βαθμό νοητικής αναπηρίας. Ανάπτυξη των στοιχειωδών γνώσεων της αυτοεξυπηρέτησης

Χώρος συγκέντρωσης με κύριο στόχο την επικοινωνία και την κοινωνικοποίηση των ατόμων

Προσομοίωση καθημερινών δραστηριοτήτων που στοχεύει στην αναγνώριση και την ανάπτυξη των ημερησίων αναγκών για την αυτόνομη διαβίωση του ατόμου

Σε αντιστοιχία με τα social areas αποσκοπούν στην πληροφόρηση και την γνωστική ανάπτυξη

B. ΧΩΡΟΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 330τμ.

B1. Αίθουσα φυσιοθεραπείας 60τμ.

-Αίθουσα κινησιοθεραπείας	7	45	1	45
-Αίθουσα ατομικής φυσιοθεραπείας	1	15	1	15

B2. Αίθουσα μουσικοκινητικής αγωγής 75τμ.

B3. Αίθουσα αισθητηριακής αντίληψης - snoozelen 25τμ.

B4. Αίθουσα λογοθεραπείας 75τμ.

-Αίθουσα ομαδικής λογοθεραπείας	7	60	1	60
-Αίθουσα ατομικής λογοθεραπείας	1	5	3	15

B5. Social Areas 60τμ.

B6. Δωμάτιο αυτοεξυπηρέτησης 25τμ.

B7. Αίθουσα υπολογιστών 25τμ.

*[αριθμός ατόμων τετραγωνικά αριθμός αιθουσών συνολικά τετραγωνικά]

Γ. ΧΩΡΟΙ ΓΡΑΦΕΙΩΝ		150τμ.	
Γ1. Διεύθυνση		15τμ.	
-Γραφείο διευθυντή	*1	10	1 10
-Αναμονή			5
Γ2. Αίθουσα εργαζομένων		40τμ.	
-Γραφείο εργαζομένων	1	15	1 35
-Αρχείο			5
Γ3. Γραμματεία		20τμ.	
-Γραφείο γραμματείας	1	10	2 20
Γ4. Αίθουσα ψυχολόγου		20τμ.	
-Γραφείο Ψυχολόγου	1	15	1 15
-Αρχείο			5
Γ5. Αίθουσα συμβουλευτικής		25τμ.	
Γ6. Αίθουσα ιατρού		15τμ.	
-Γραφείο Ιατρού	1	10	1 10
-Ιατρείο			5
Γ7. Βοηθητικοί Χώροι		15τμ.	
-Μικρό παρασκευαστήριο			10
-Χώροι υγιεινής			5

Δύο γραμματείες οι οποίες τοποθετούνται η κάθε μία στις εισόδους του συγκροτήματος

Λειτουργεί σε συνεργασία με τον ψυχολόγο για την ενημέρωση και υποστήριξη των γονέων

Λειτουργεί και ως μικρή αίθουσα διαλέξεων που φιλοξενεί ενημερωτικές ημερίδες και συνέδρια τα οποία σχετίζονται με το φαινόμενο της νοητικής αναπηρίας

Υπο συνθήκες λειτουργεί και ως εργαστήριο ζαχαροπλαστικής. Λειτουργεί σε διαφορετικές ώρες για τις διάφορες ομάδες των ατόμων που φοιτούν στο κέντρο

Βιβλιογραφία η οποία σχετίζεται με το φαινόμενο της νοητικής αναπηρίας. Ο χώρος είναι ανοικτός και στην κοινωνία για την ενημέρωση του θέματος.

Δ. ΛΟΙΠΟΙ ΧΩΡΟΙ		250τμ.	
Δ1. Μικρό αμφιθέατρο		90τμ.	
-Αμφιθέατρο	60	60	1 60
-Σκηνή			10 1 10
-Δωμάτιο ελέγχου			15 1 15
-Παρασκήνια			5 1 5
Δ2. Χώρος φαγητού		95τμ.	
- Τραπεζαρία	30	60	1 60
- Παρασκευαστήριο			20 1 20
- Αποθήκευση τροφίμων			10 1 10
-Αναβατόριο			5
Δ3. Μικρή βιβλιοθήκη		45τμ.	
- Αναγνωστήριο	35	1	35
- Βιβλιοστάσια			10
Δ4. Ησυχαστήριο		20τμ.	
Ε. ΒΟΗΘΗΤΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ			
Ε1. Χώρος Στάθμευσης			
Ε2. Αποθήκες			
Ε3. Ηλεκτρομηχανολογικές εγκαταστάσεις			
ΣΤ. ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ **			

*[αριθμός ατόμων τετραγωνικά αριθμός αιθουσών συνολικά τετραγωνικά]

**[Χρήση των υπάρχοντων γηπέδων επί της οδού Μιχαήλ Μελά]

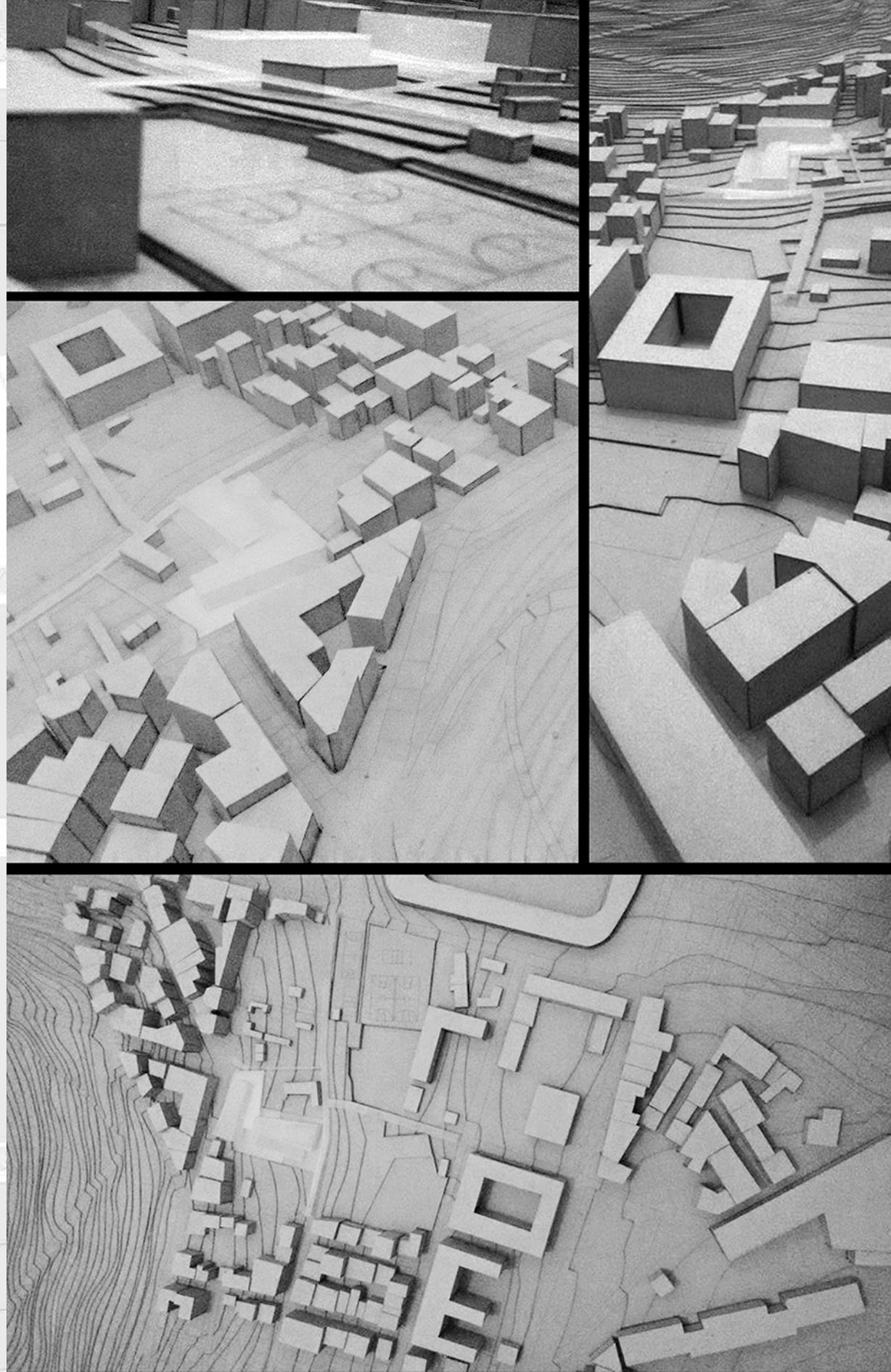

Όπως παρακολουθήσαμε ήδη, στο πρόγραμμα του κέντρου περιλαμβάνονται, μεταξύ των άλλων, και δραστηριότητες άθλησης. Καθώς, όμως, η μειωμένη έκταση του οικοπέδου δεν επέτρεπε την δημιουργία αντίστοιχων χώρων μέσα στα όρια του συγκροτήματος, προβλέπεται η χρήση των γειτονικών γηπέδων.

Έτσι, για να διευκολυνθεί η κίνηση από και προς αυτά, προτείνεται η μετατροπή των οδών Παλιγγενεσίας, Μ.Μελά και Ε. Βενιζέλου σε πεζόδρομους ήπιας κυκλοφορίας.

Μια τέτοια επιλογή, άλλωστε, υποστηρίζεται και από την πρόθεση εκμετάλλευσης της πιο 'ήσυχης' συνθήκης που περιγράφει τους παραπάνω δρόμους, η οποία ενδεχομένως θα εξυπηρετήσει και την πρόσβαση και είσοδο στο συγκρότημα, αφού θα δημιουργήσει μια πιο προστατευμένη κατάσταση μετάβασης από τον δημόσιο χώρο σε αυτό και το αντίστροφο.

Ταυτόχρονα, η σύνδεση της προτεινόμενης πεζοδρόμησης με τον υπάρχοντα πεζόδρομο της Τ.Φιλήμονος, δημιουργεί και μια δημόσια διαδρομή φιλική προς τον περιπατητή, η οποία, εν τέλει, λειτουργεί ενισχυτικά στον χαρακτήρα του ευρύτερου χώρου της περιοχής.

πρόταση

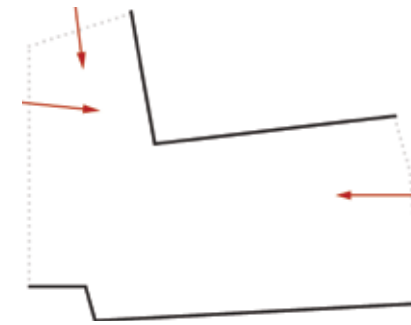
Εκτιμώντας τις απαιτήσεις της λειτουργίας ενός κέντρου για άτομα με νοητική αναπηρία, από τα πρώτα στάδια της σχεδιαστικής πορείας συγκροτήθηκαν ορισμένες θέσεις, οι οποίες και καθοδήγησαν τις σχεδιαστικές αποφάσεις. Αρχικά, βασική επιδίωξη αποτέλεσε η σχετική εσωστρέφεια του συγκροτήματος. Η δυσκολία επικοινωνίας και κοινωνικοποίησης που χαρακτηρίζει τα άτομα με νοητική αναπηρία αιτιολόγησε την επιλογή να στραφούν οι δραστηριότητες του συγκροτήματος προς το εσωτερικό του, με στόχο τη διαμόρφωση ενός προστατευμένου περιβάλλοντος που θα συμβάλει στην διατήρηση της ψυχικής τους ηρεμίας. Μολαταύτα, οι δραστηριότητες στον υπαίθριο χώρο δεν θεωρούνται υποδεέστερες, συνεπώς οι ίδιες οι υπαίθριες εκτάσεις αναπτύσσονται ως προστατευμένοι χώροι που απομονώνονται οπτικά από το δημόσιο περιβάλλον.

Παρότι η σχέση του συγκροτήματος με το δημόσιο χώρο "φιλτράρεται" πιο αυστηρά, στο εσωτερικό του υπάρχει η πρόθεση διαμόρφωσης των χώρων με πιο ρευστά όρια. Κατ'αυτόν τον τρόπο η κίνηση, το φως, ο ήχος μεταφέρονται απρόσκοπτα, δημιουργώντας την αίσθηση του ανοικτού και διαμορφώνοντας έναν μη αποστειρωμένο χώρο. Ο χώρος διαμορφώνεται ως μια "μικροκοινωνία", βοηθώντας έτσι την αντίληψη της ύπαρξης των άλλων ατόμων και στη συνύπαρξη με αυτούς, και μακροπρόθεσμα στην ομαλότερη ένταξη του αναπήρου σε ένα ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο.

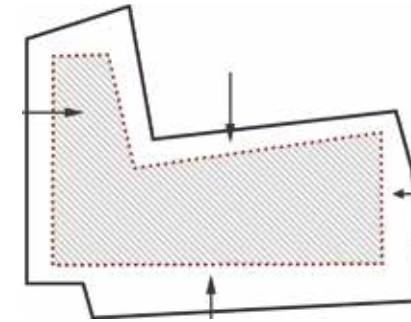
Επιπλέον, καθότι στο κτίριο μπορεί να φιλοξενηθούν άτομα με κινητικές δυσκολίες, ουσιαστικός στόχος ήταν η εύκολη και άνετη μετακίνηση στους χώρους του συγκροτήματος. Με άλλα λόγια, καθώς η έκταση του οικοπέδου δεν επιτρέπει την ισόπεδη ανάπτυξη της έκτασης όλων των χώρων, οδηγώντας στην ανάπτυξη καθ' ύψος, γίνεται η προσπάθεια διευκόλυνσης της κατακόρυφης κίνησης.

Σε ότι αφορά στην αντίληψη του χώρου, επιδίωχθηκε η κατά το δυνατόν ευκολότερη ανάγνωση των χώρων. Τόσο η κίνηση, όσο η διάταξη και η διαμόρφωση των χώρων κρίνεται σκόπιμο να είναι απλές, εις τρόπο ώστε να διευκολύνεται ο προσανατολισμός του χρήστη ευρύτερα στο συγκρότημα.

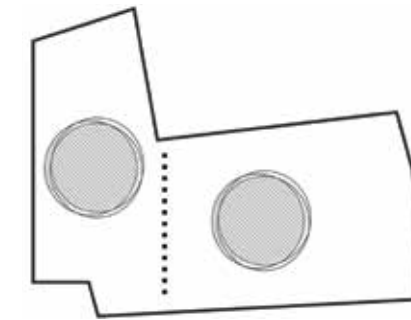
Τέλος, βασικό στόχο αποτελεί και η αξιοποίηση των χαρακτηριστικών του οικοπέδου. Πιο συγκεκριμένα, η υψομετρική διαφορά και ο προσανατολισμός του, αν αξιοποιηθούν μπορούν να λειτουργήσουν ενισχυτικά στις παραπάνω προθέσεις, όπως επεξηγείται στα παρακάτω διαγράμματα.

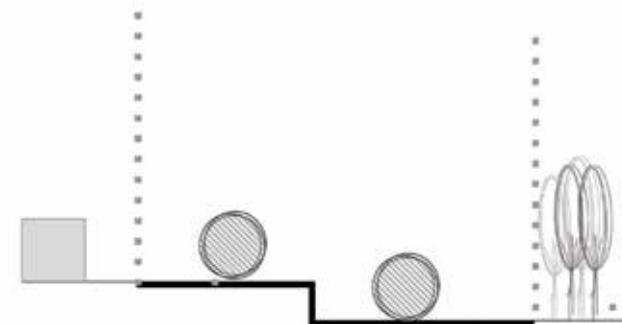
•αξιοποιούνται οι τρεις ανοιχτές πλευρές για είσοδο στο οικοπέδο.

•όσον αφορά στο χειρισμό των ορίων, γίνεται απομάκρυνση από τα όρια του οικοπέδου.

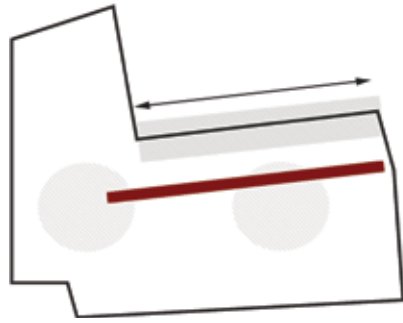

•υπάρχει η πρόθεση σχηματισμού δύο πόλων συγκέντρωσης λειτουργιών και δραστηριοτήτων

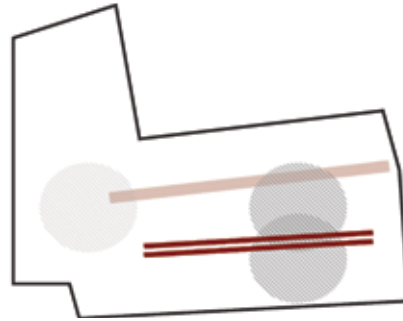

•επιλέγεται ακόμα η διαφοροποίηση των δύο πόλων στην τομή για αξιοποίηση της υψομετρικής διαφοράς.

•εισαγωγή της ράμπας στην συνθετική ιδέα ως βασικό μέσο κίνησης που εξυπηρετεί την εύκολη μετακίνηση στο συγκρότημα. έτσι, αξιοποιείται η μακριά πλευρά και η ράμπα λειτουργεί ως φίλτρο στο βορρά

•τοποθέτηση των δύο ραμπών για υποδιαίρεση του πόλου

•πλήρης αξιοποίηση υψομετρικής διαφοράς με την εισαγωγή δύο ακόμα ραμπών

•εκμετάλλευση νότιου προσανατολισμού στους χώρους μακράς παραμονής

•ανασήκωση στέγης για εξασφάλιση απρόσκοπτης είσοδου φωτός

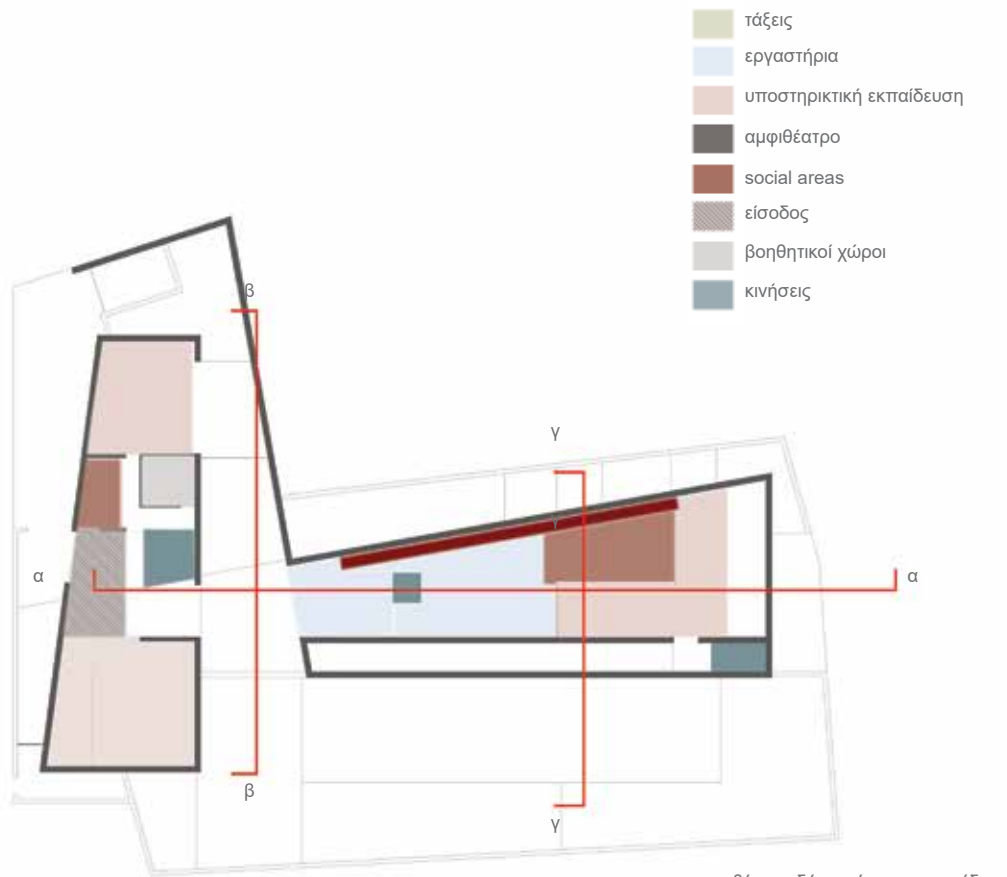

Με βάση όλα τα παραπάνω, αποφασίστηκε ο καταμερισμός των χώρων σε τρεις βασικούς όγκους, όπως γίνεται σαφές στο παρακάτω διάγραμμα.

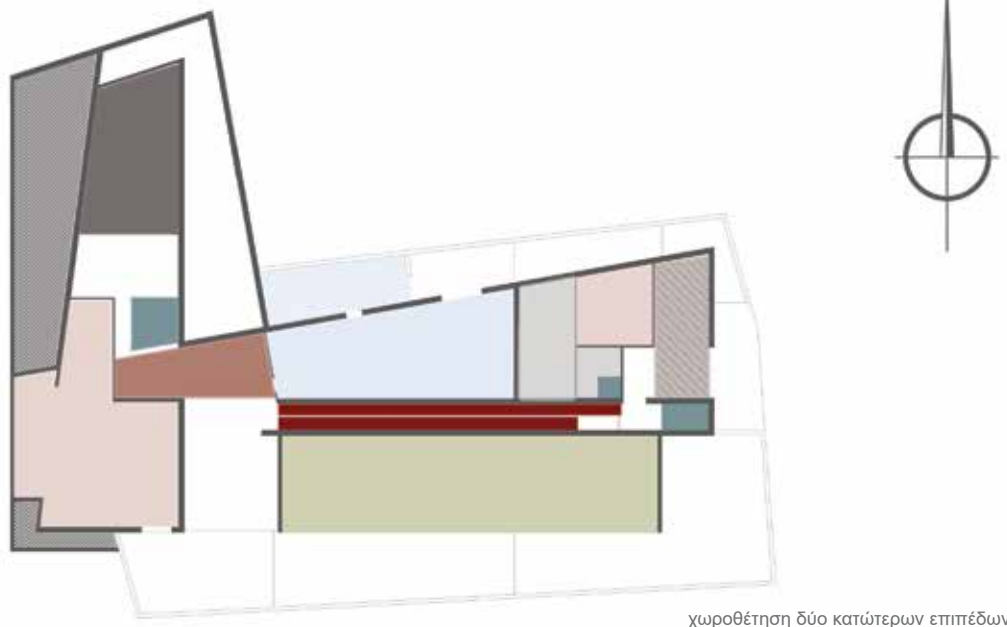
Ο πρώτος όγκος αντιστοιχίζεται στον πρώτο πόλο και περιλαμβάνει τους χώρους της υποστηρικτικής αγωγής, τους χώρους της διοίκησης, και τους χώρους που απευθύνονται και σε άτομα εκτός του βασικού προγράμματος του κέντρου. Η άμεση σχέση με την πολυσύχναστη οδό Κόνιαρη ενισχύει την επιλογή αυτής της χωροθέτησης. Ο όγκος αυτός λειτουργεί ταυτόχρονα ως φράγμα-φίλτρο από την οδό, επιτυγχάνοντας την επιθυμητή ιδιωτικότητα για το υπόλοιπο συγκρότημα. Κάθετα στον πρώτο όγκο τοποθετούνται οι άλλοι δύο όγκοι, στους οποίους οργανώνονται οι χώροι του εκπαιδευτικού τομέα. Η πρόσβαση σε αυτούς γίνεται πιο άμεσα από την πεζοδρομημένη πλέον οδό Μιχαήλ Μελά, χωρίς να αποκλείεται η πρόσβαση από την πάνω είσοδο.

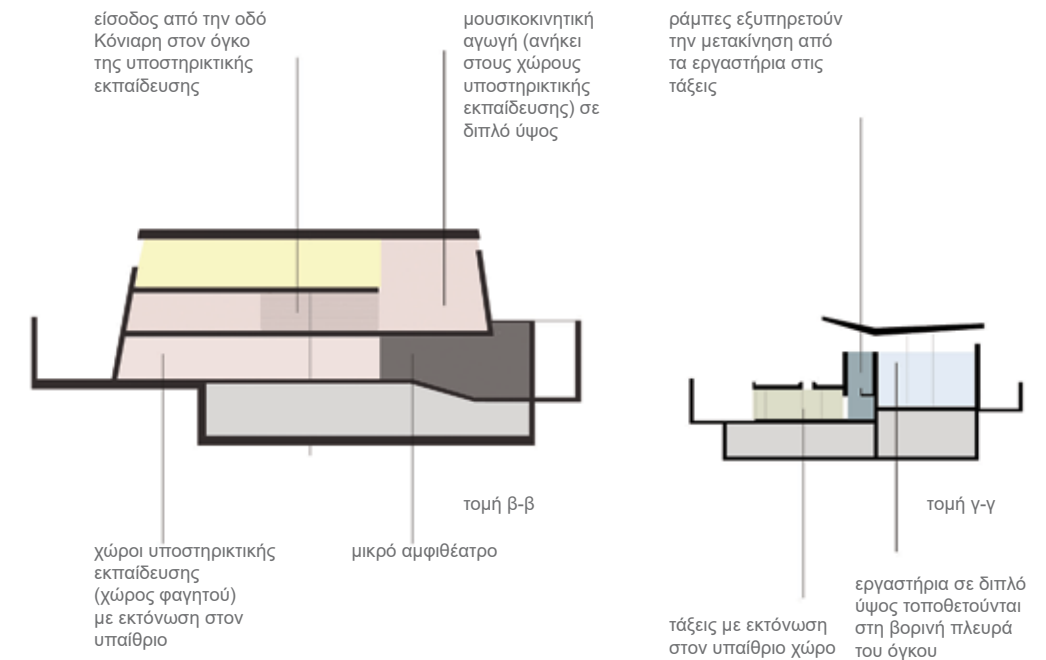
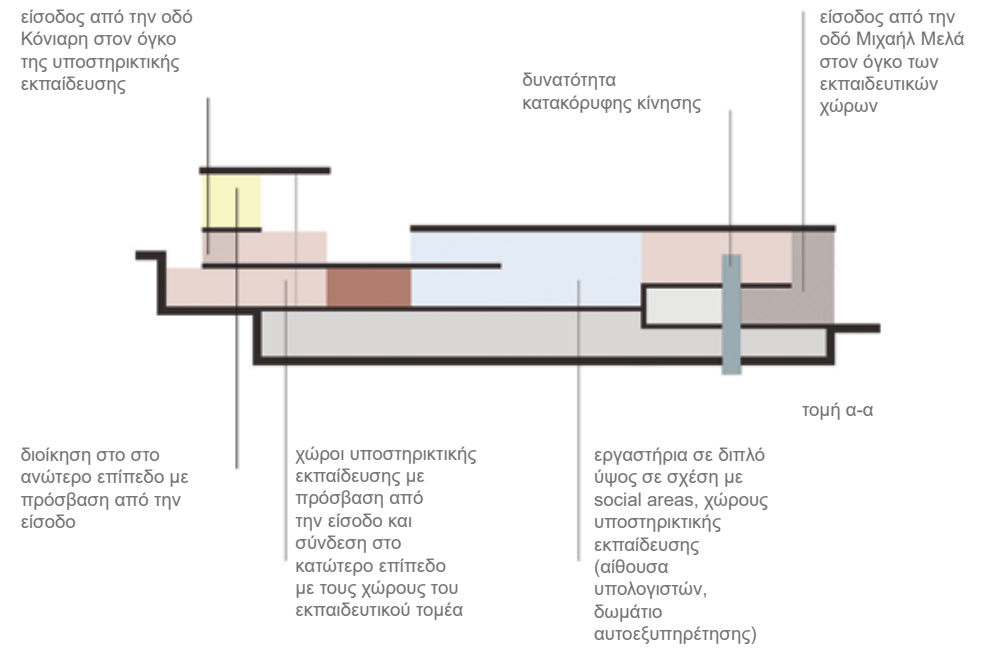
- τάξεις
- εργαστήρια
- υποστηρικτική εκπαίδευση

χωροθέτηση δύο ανώτερων επιπέδων

χωροθέτηση δύο κατώτερων επιπέδων

Στα παραπάνω διαγράμματα αναλύθηκε η χωροθέτηση των τριών τμημάτων (εκπαιδευτικός τομέας, υποστηρικτική εκπαίδευση, τάξεις) στους τρεις όγκους και διακρίθηκαν οι σχέσεις των επιμέρους χώρων μεταξύ τους. Σκόπιμο είναι να εστιάσουμε ειδικότερα στους χώρους του εκπαιδευτικού τομέα, δηλαδή στα τμήματα πρώιμης παρέμβασης, προεπαγγελματικού προσανατολισμού, επαγγελματικού προσανατολισμού και βαριών περιπτώσεων.

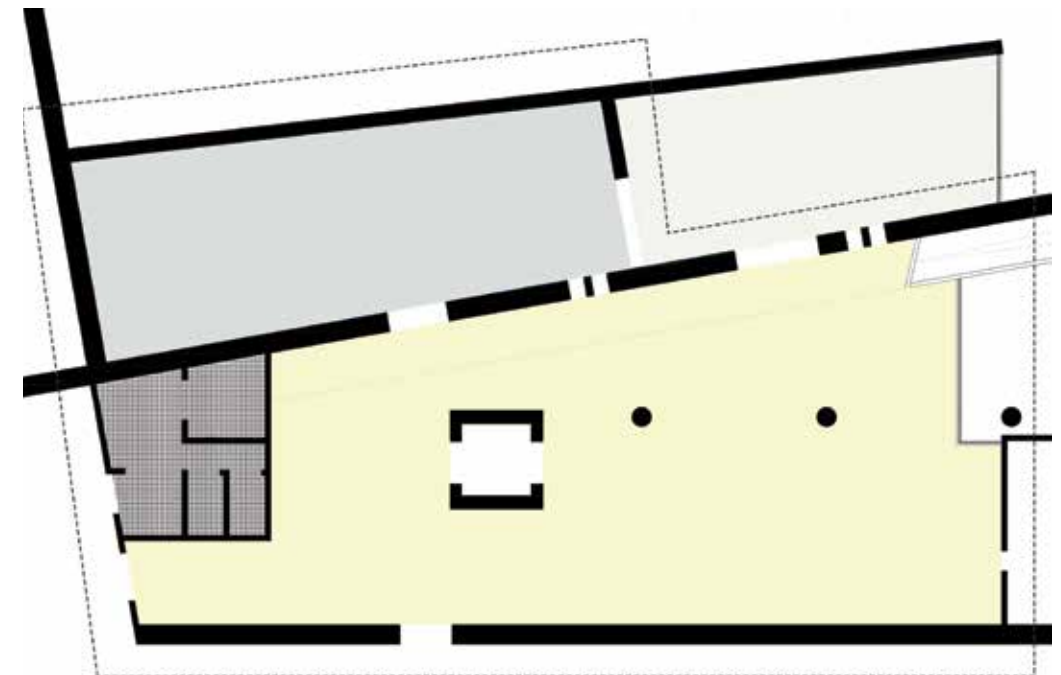
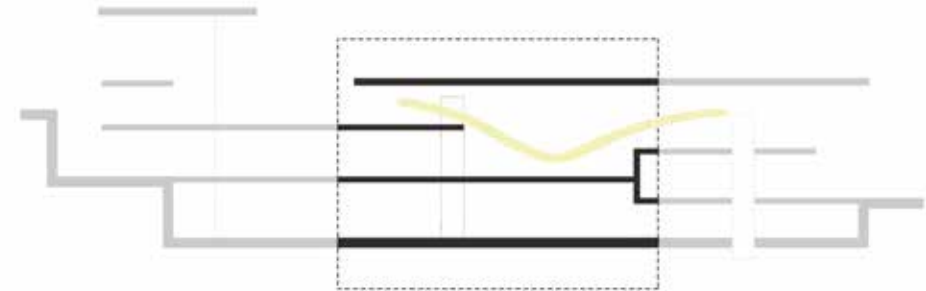
τμήμα επαγγελματικού προσανατολισμού

Φιλοξενεί σε μόνιμη βάση τα άτομα άνω των 18 ετών. Τα άτομα αυτά απασχολούνται στο χώρο με δραστηριότητες που στοχεύουν στην ανάπτυξη και την απόκτηση επαγγελματικών δεξιοτήτων με στόχο την εργασιακή και κοινωνική τους ένταξη.

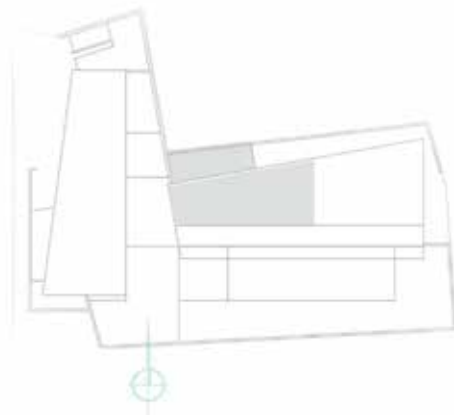
Ακόμα στο χώρο απασχολούνται κατά τη διάρκεια του δημιουργικού προγράμματος άτομα του προεπαγγελματικού τμήματος και άτομα εκτός του βασικού προγράμματος.

Ειδικότερα, διενεργούνται ποικίλες δραστηριότητες όπως ζωγραφική, αγγειοπλαστική, ξυλουργικές εργασίες, τυπογραφία με στόχο την επαγγελματική κατάρτιση των ατόμων, ώστε στο μέλλον να μπορούν να εργαστούν αυτόνομα και ανεξάρτητα.

Έτσι, ο χώρος των εργαστηρίων (με συνολικό εμβαδό 200τ.μ.) διαμορφώνεται σε δύο επίπεδα: ένα πρώτο χώρο εργαστηρίων από τον οποίο είναι προσβάσιμη η πρώτη ράμπα, και από χώρο διπλού ύψους σε κατώτερο επίπεδο με οπτική επαφή από τη ράμπα, ο οποίος περιλαμβάνει το βασικό χώρο εργαστηρίων, το τυπογραφείο, και συνδέεται ισοεπίπεδα με το χώρο του ξυλουργείου. Ο χώρος του ξυλουργείου εκτονώνεται σε υπαίθριο χώρο. Οι βοηθητικοί χώροι του τμήματος περιλαμβάνουν χώρους υγιεινής και αποθηκευτικό χώρο στο κατώτερο επίπεδο.

- # WC και WC AMEA
- χώρος εργαστηρίων
- ξυλουργείο
- υπαίθριος χώρος
- - όριο ενότητας

βαριές περιπτώσεις

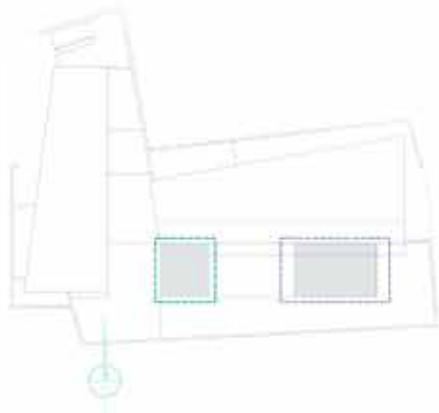
Όπως έχει ήδη αναφερθεί, αφορά σε περιπτώσεις ατόμων που η κατάσταση της αναπηρίας τους δεν επιτρέπει τη συμμετοχή τους σε δραστηριότητες εκπαίδευσης ή και απασχόλησης.

Δεδομένων των συνθηκών ο χώρος που προορίζεται για την φιλοξενία αυτών των ατόμων, συνθέτεται ως μια μεγάλη αίθουσα που προσφέρει τη δυνατότητα παραμονής για κάποιες ώρες σε ένα ευχάριστο και προστατευμένο περιβάλλον.

Η ενότητα, συγκροτείται λειτουργικά ως πιο απομονωμένος χώρος από το ευρύτερο συγκρότημα για λόγους ασφαλείας: δεν υπάρχει εκτόνωση στον υπαίθριο ούτε κάποιου άλλου είδους επικοινωνία, πλην της απαραίτητης για την είσοδο σε αυτό. Παρόλα αυτά χωροθετείται σε κεντρικό σημείο της σύνθεσης, σε μια προσπάθεια να μην αποκοπεί από την ζωή του κέντρου.

Χαρακτηριστικό της αποτελούν οι διαφορετικές μεταξύ τους δυνατότητες 'κατοίκησης' της, τόσο σε εσωτερικό όσο και σε ημιυπαίθριο χώρο. Συναντούμε και πάλι πλήρες WC AMEA σε άμεση σχέση με τον κύριο χώρο της αίθουσας.

Επιπλέον, το μεγάλο εμβαδό της δίνει τη δυνατότητα ευέλικτης διαρρύθμισης, ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες.

πρώιμη παρέμβαση

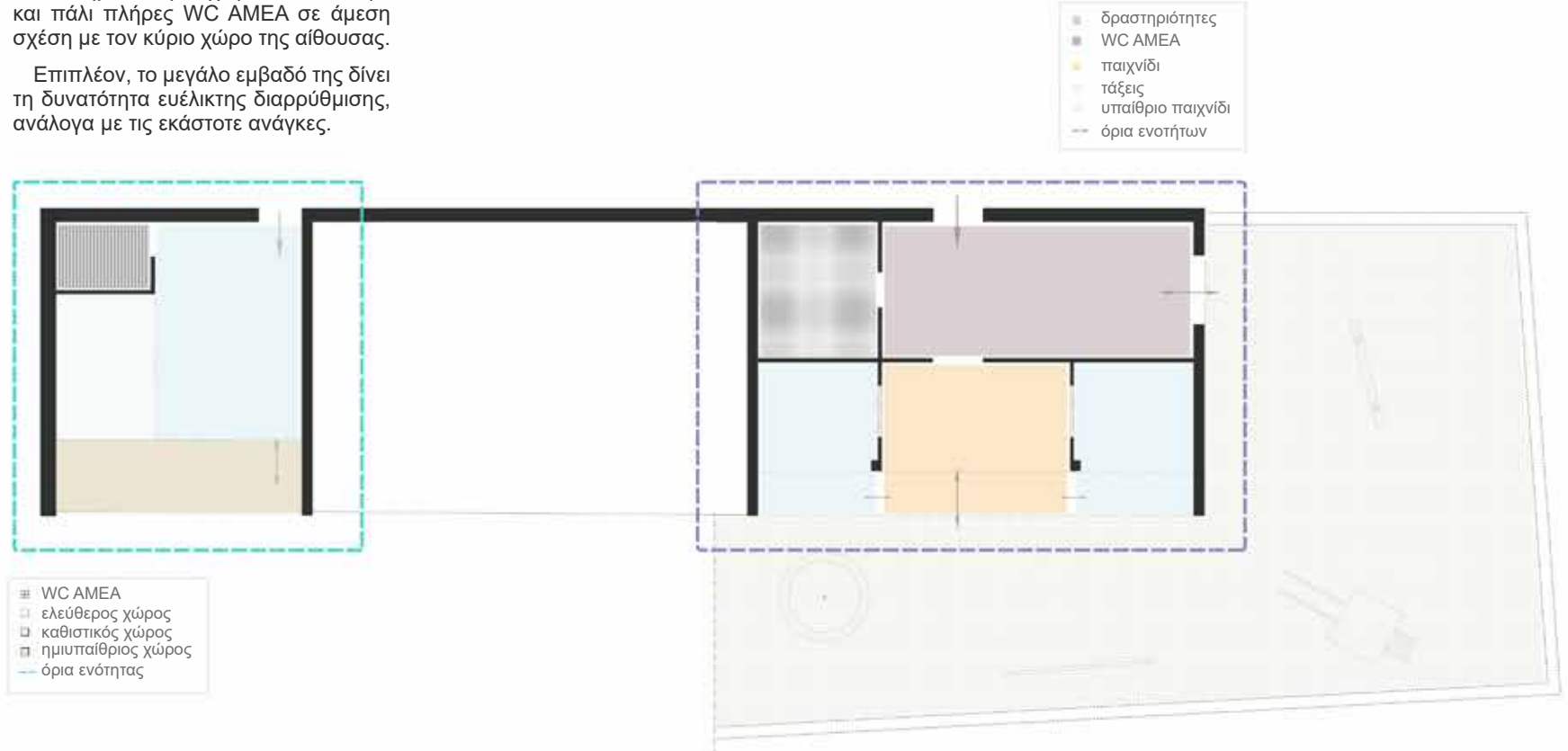
Αφορά, πρακτικά, σε ένα τυπικό νηπιαγωγείο που απευθύνεται, όμως, σε λιγότερα άτομα, περίπου 12 συνολικά.

Αποτελείται από αίθουσες παιχνιδιού, μαθημάτων και φυσικά βοηθητικούς χώρους.

Και εδώ οι χώροι υγιεινής πρέπει να λειτουργήσουν και εκπαιδευτικά κι έτσι, τοποθετούνται δύο WC AMEA με πλήρη εξοπλισμό.

Καθότι απευθύνεται σε παιδιά μικρής ηλικίας, κρίθηκε από την αρχή σκόπιμο να δοθεί βάση και στον υπαίθριο χώρο με τον οποίο επικοινωνεί. Ως εκ τούτου έγινε πρόβλεψη για υπαίθριες δραστηριότητες με κατάλληλα διαμορφωμένα παιχνίδια, σε μία έκταση μεγάλου εμβαδού.

Η εσωτερική οργάνωση του χώρου διακρίνεται στο παρακάτω διάγραμμα.

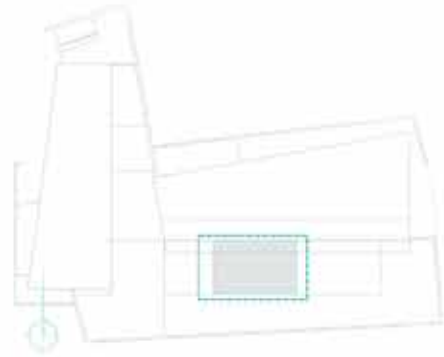

τμήμα προεπαγγελματικού

Είναι τάξεις που διατηρούν, σε γενικά πλαίσια, 'τυπικά' χαρακτηριστικά σχολικής αίθουσας. Επιπλέον διακρίνονται από κάποια προαπαιτούμενα, τα οποία ορίζονται με ακρίβεια μέσα από το ΦΕΚ 789/Β/1993.

Η άμεση επικοινωνία τους με WC AMEA, κρίνεται απαραίτητη. Ταυτόχρονα, μεγάλη προσοχή δίνεται στην υλική τους επένδυση, η οποία πρέπει να διαμορφώνει ένα περιβάλλον ταυτόχρονα ευχάριστο και ασφαλές.

Συνυπολογίζοντας, λοιπόν, τόσο τα προαπαιτούμενα του ΦΕΚ, όσο και τις δικές μας προθέσεις για την χωροθέτησή τους μέσα στο ευρύτερο συγκρότημα, προέκυψε η ιδέα σχεδιασμού των συγκεκριμένων τάξεων.

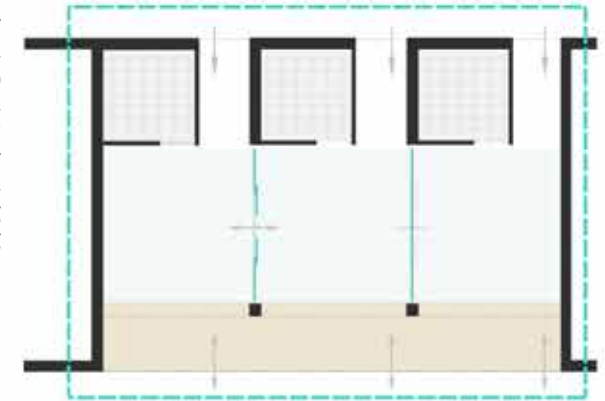
προαπαιτούμενα ΦΕΚ

wc αμεα:
καθώς η εξοικείωση με απλές καθημερινές δραστηριότητες τέτοιου είδους, αποτελεί βασικό στόχο του εκπαιδευτικού προγράμματος, η άμεση επικοινωνία του χώρου μαθημάτων με wc είναι απαραίτητη

καθαρός χώρος αίθουσας:
αφορά σε μία πιο 'τυπική' τάξη, με μέγιστο αριθμό 7 ατόμων. Σε αυτή οφείλει να γίνεται ανεμπόδιστα η κίνηση με αμαξίδιο. Ταυτόχρονα, οφείλει να προσφέρει δυνατότητες εύελκτης διαρρύθμισης θρανίων και επίπλων, εν γένει, ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες των ατόμων που φιλοξενεί

άνοιγμα σε υπαίθριο χώρο:
η μία της πλευρά πρέπει υποχρεωτικά να βλέπει σε ελεύθερο χώρο με εμβαδό ανοιγμάτων περίπου το 1/6 του εμβαδού του δαπέδου της αίθουσας

Αυτή, αφορούσε σε ένα σύστημα τριών αιθουσών (και τριών αυτόνομων WC σε άμεση επικοινωνία με αυτές) διαχωρισμένες μεταξύ τους με κινητά πανέλα. Αυτά, ανοιγόμενα θα υποστήριζαν την μερική ή και την πλήρη ενοποίησή τους, ανάλογα με τις εκάστοτε απαιτήσεις. Η είσοδος σε κάθε τάξη γίνεται απευθείας από τον χώρο κίνησης, ενώ και οι τρεις αίθουσες διατηρούν άμεση επικοινωνία με υπαίθριο χώρο. [σχεδ. 1].

[σχεδιάγραμμα 1]

- WC AMEA
- τάξη
- ημιυπαίθριος χώρος
- όρια ενότητας

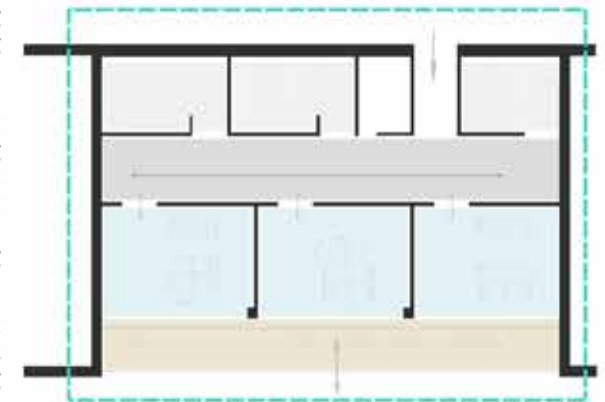
[σχεδιάγραμμα 2]

- WC AMEA
- κοινός διάδρομος
- τάξη
- ημιυπαίθριος χώρος
- όρια ενότητας

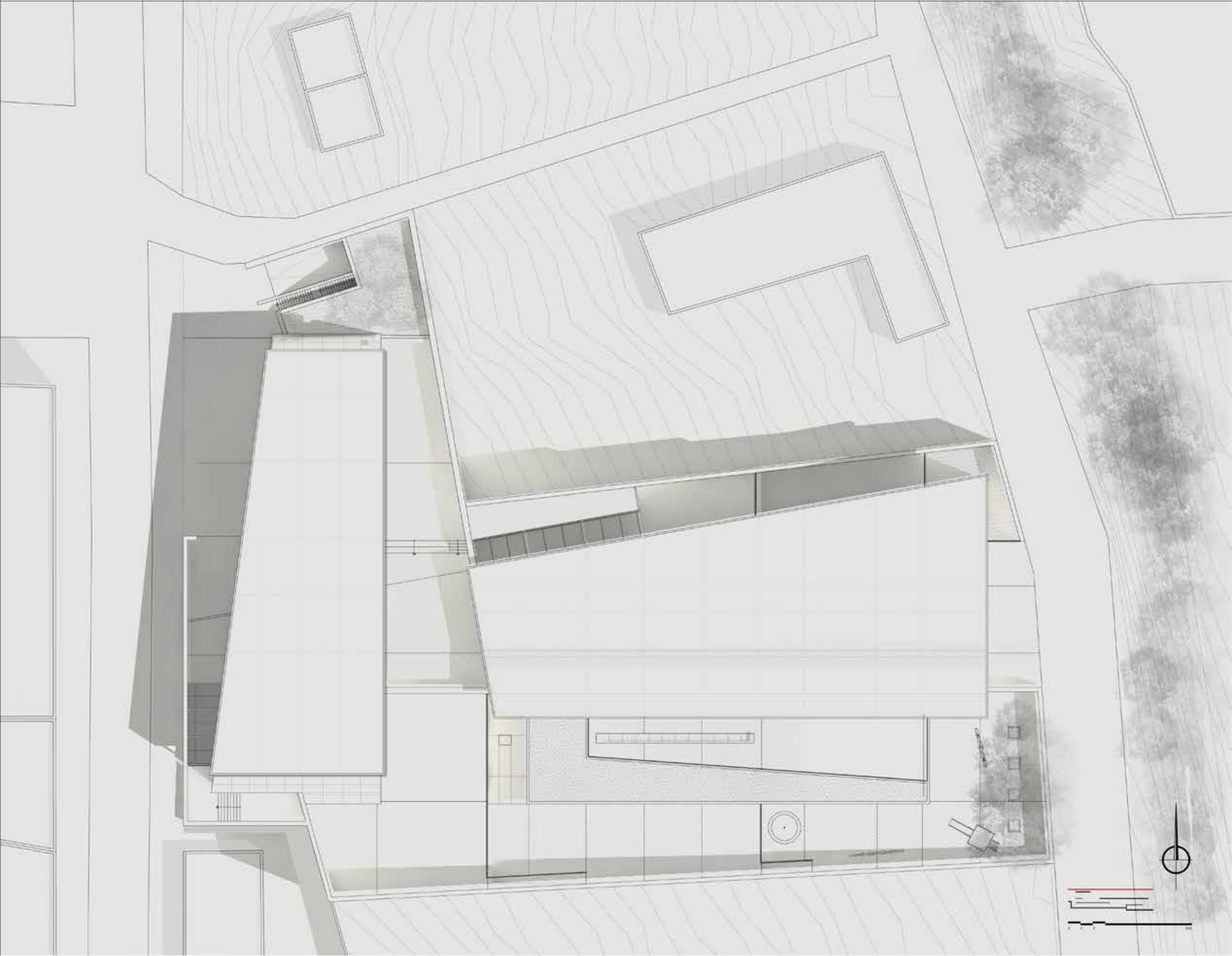
Ωστόσο, παράγοντες που σχετίζονται με τις ιδιαίτερες ανάγκες των μαθητών του κέντρου, οδήγησαν στην αναθεώρησή της. Η ενδεχόμενη δυσκολία προσαρμογής των ατόμων αυτών στο μεταβαλλόμενο περιβάλλον που δημιουργείται από τη συνθήκη επικοινωνίας των μεμονωμένων αιθουσών σε έναν ευρύτερο χώρο, θα μπορούσε να έχει άρνητικές συνέπειες στην ψυχική τους κατάσταση-η ξαφνική έκθεση σε περισσότερα άτομα, πιθανή φασαρία κ.ο.κ. είναι δυνατόν να δημιουργήσει μεγάλα επίπεδα στρες και άγχους, δημιουργώντας τελικά πολύ μεγαλύτερα προβλήματα από την όποια αρχική πρόθεση δημιουργίας μιας πιο ευχάριστης κατάστασης.

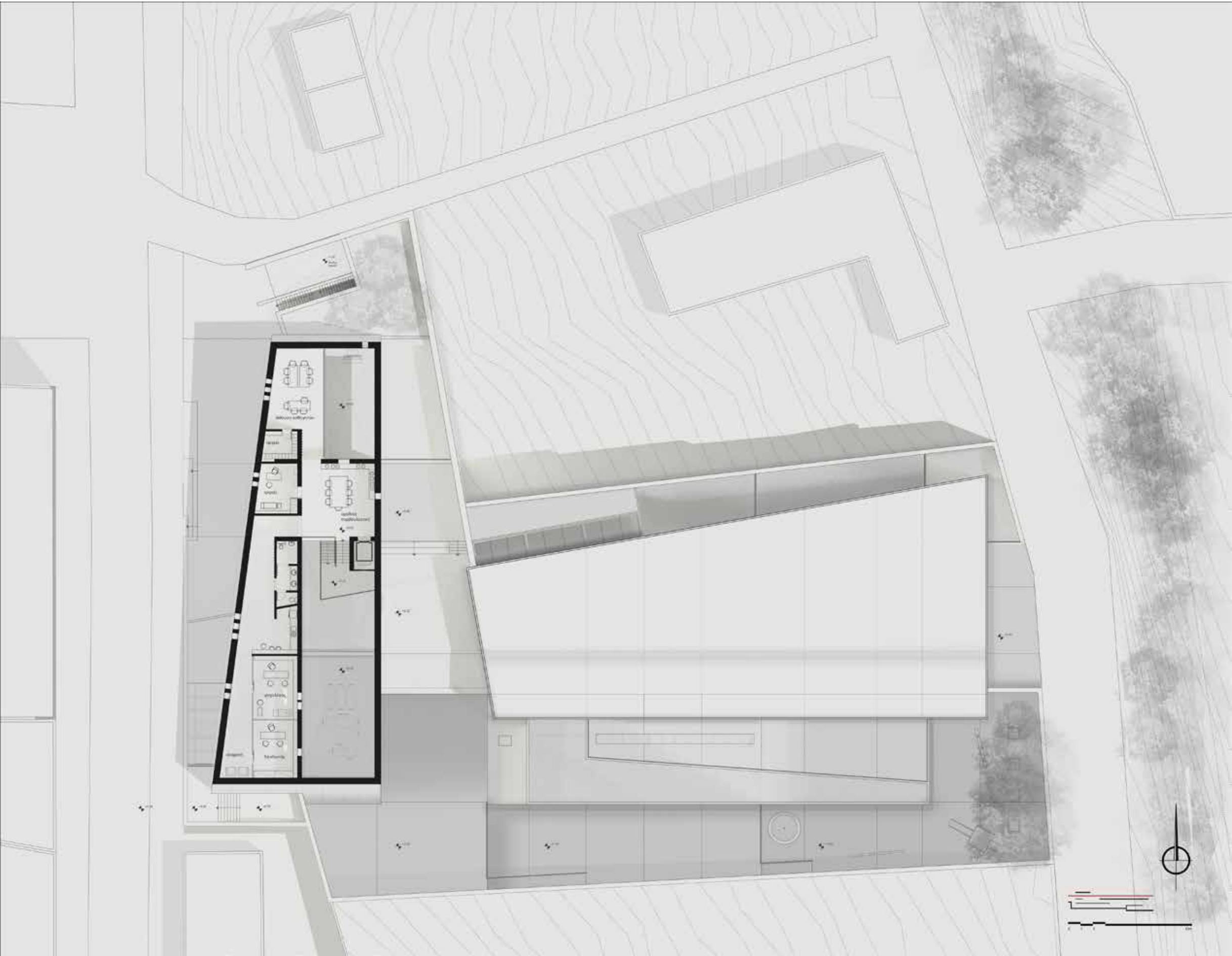
Προκειμένου να αποφευχθεί μία τέτοια περίπτωση, υιοθετήθηκε μία διαφοροποιημένη εκδοχή της παραπάνω ιδέας [σχεδ. 2].

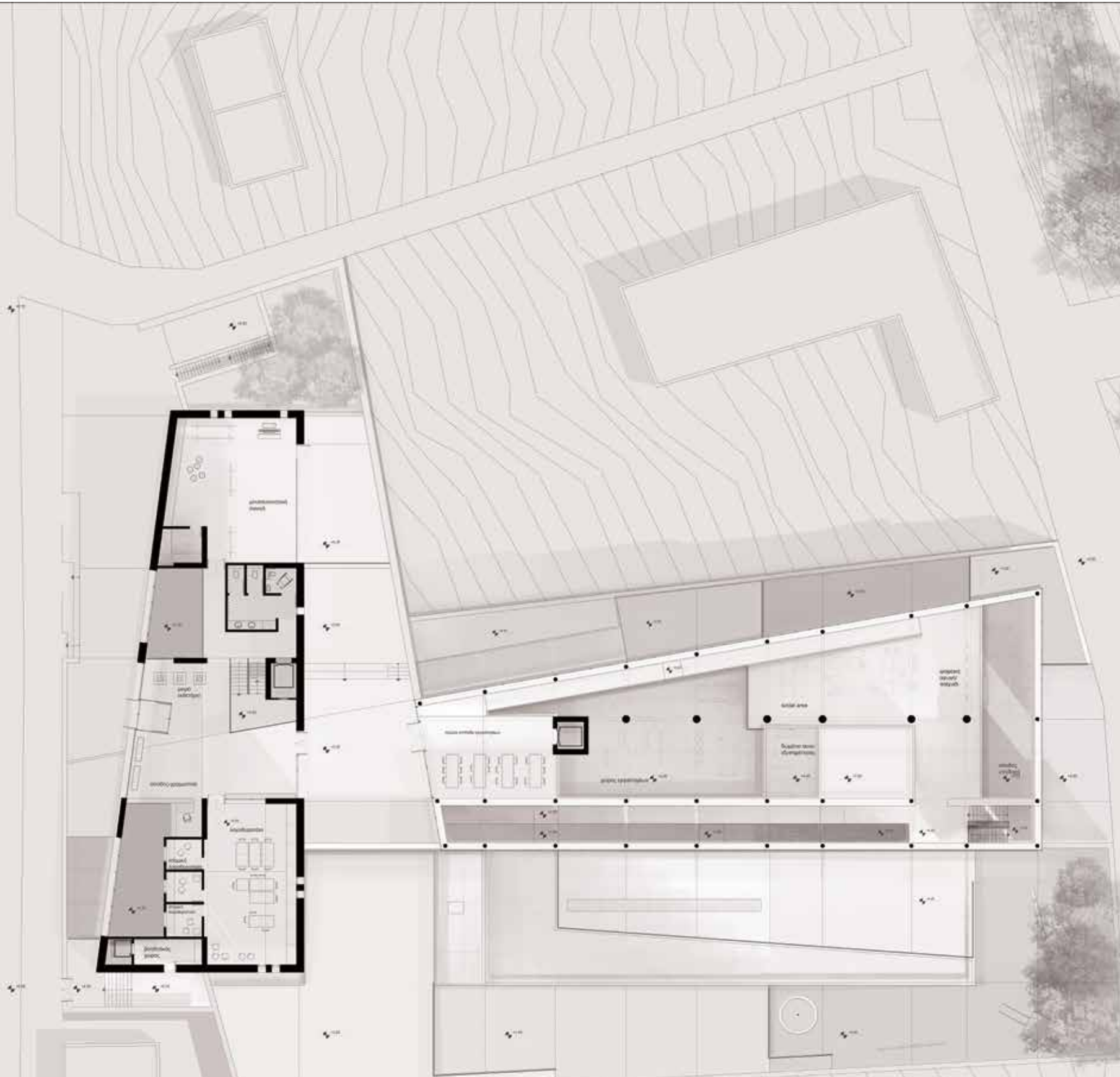
Μεταβάλλοντας το σύστημα των τριών αιθουσών σε μία ενότητα με μία μόνο είσοδο, έτσι ώστε να υπάρχει μία κάποια απομόνωση από το συγκρότημα, διαμορφώθηκαν σε τρεις επάλληλες ζώνες, όλοι οι απαραίτητοι χώροι. Οι αίθουσες κρατήθηκαν ξεχωριστές, με άμεση εκτόνωση στον υπαίθριο, ενώ ο διάδρομος μπροστά από αυτές εκτός από την κίνηση, ανέλαβε και τον ρόλο ενός εσωτερικού κοινού χώρου συνάντησης.

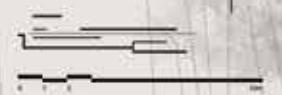
αρχιτεκτονικά σχέδια

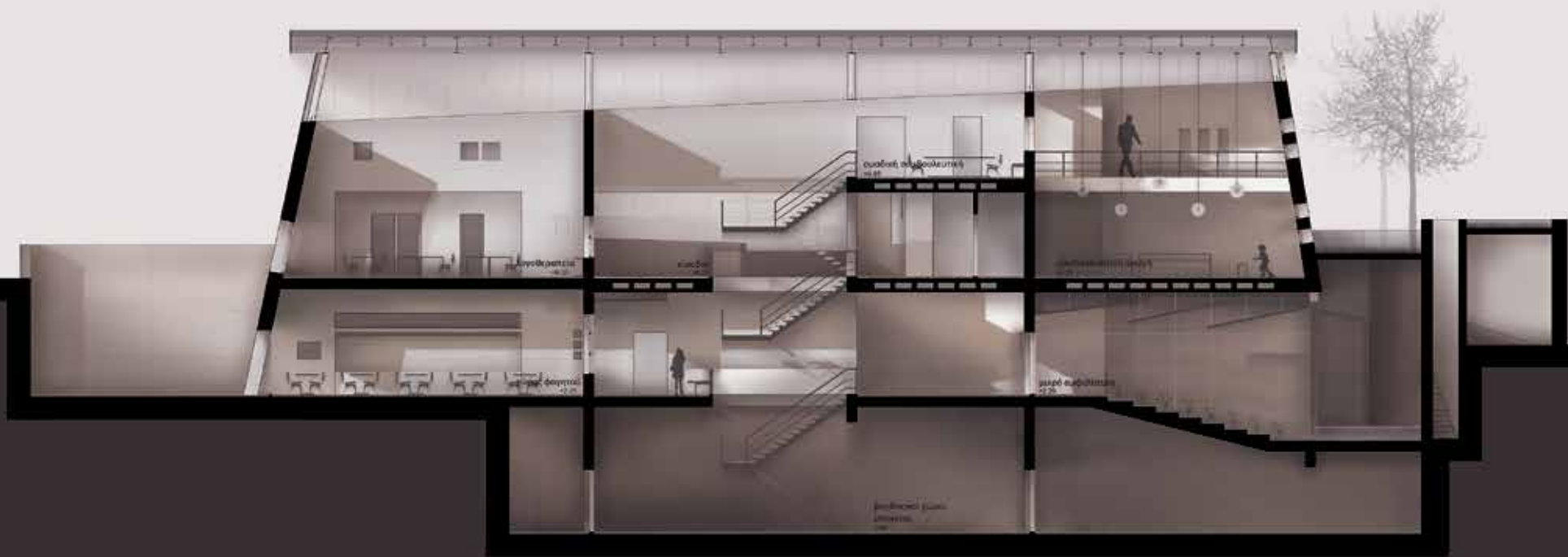
κάτοψη
+6.35

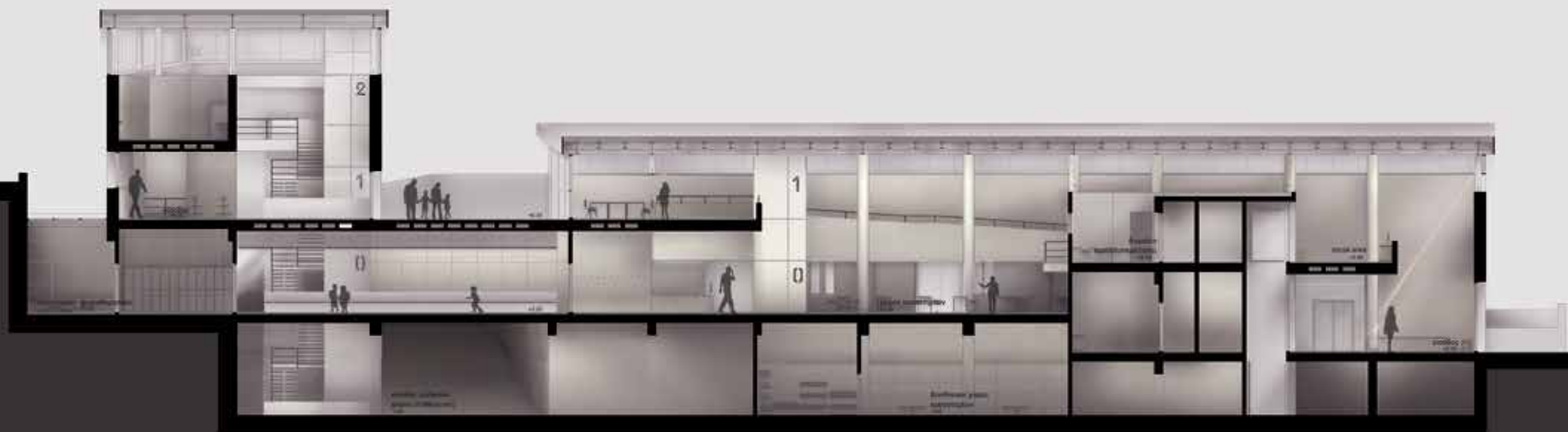

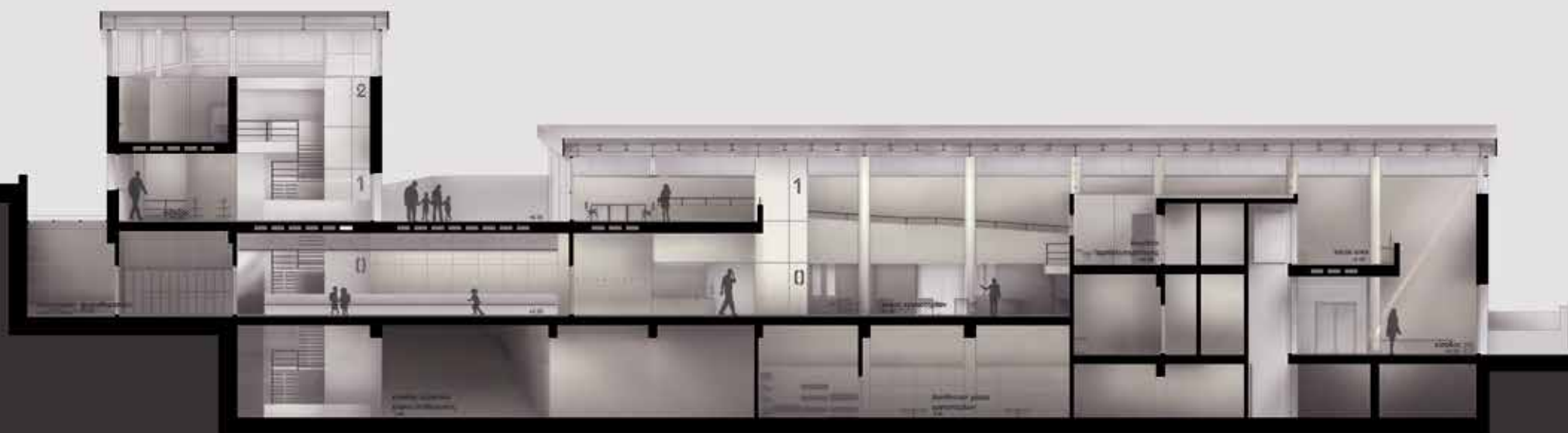

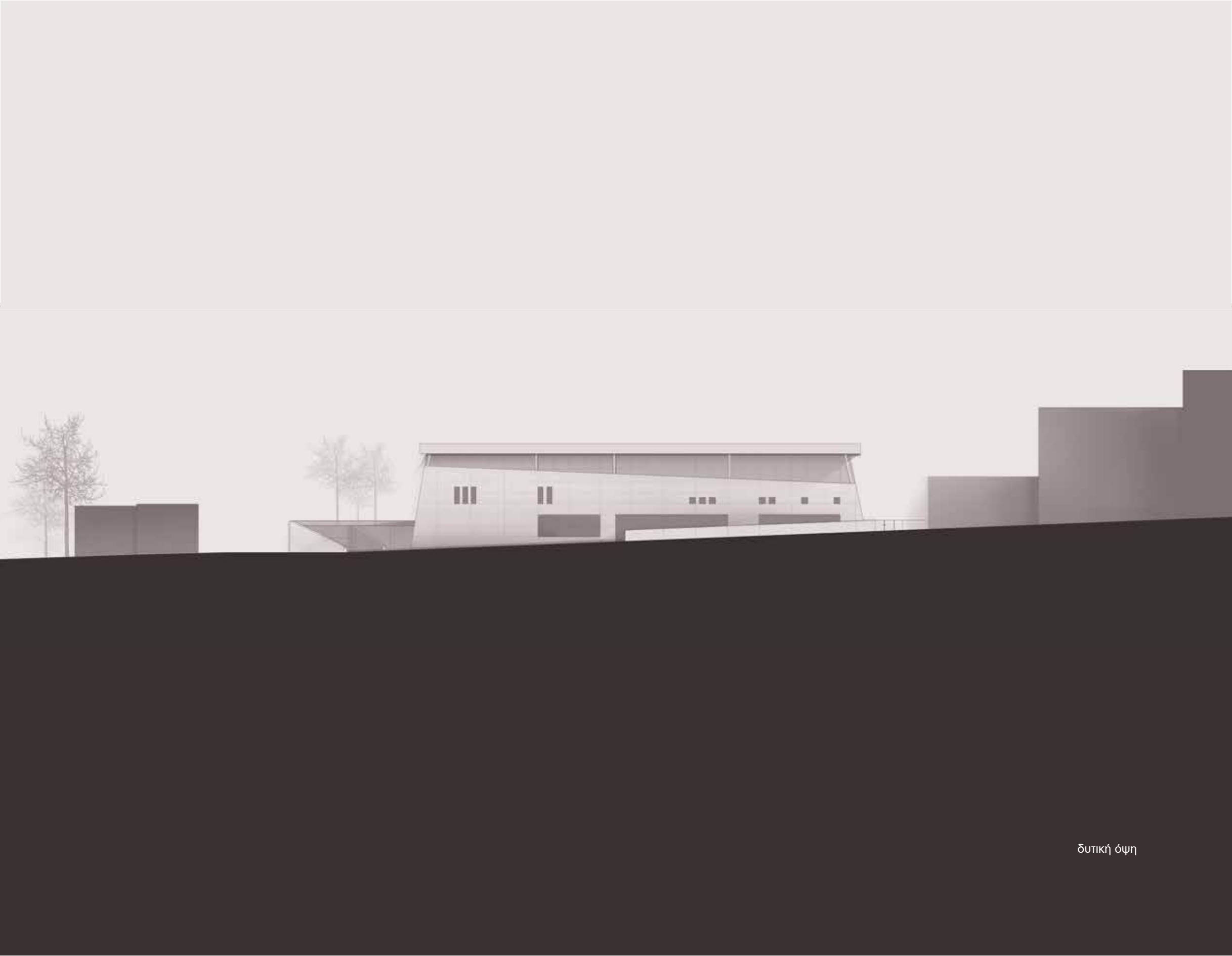

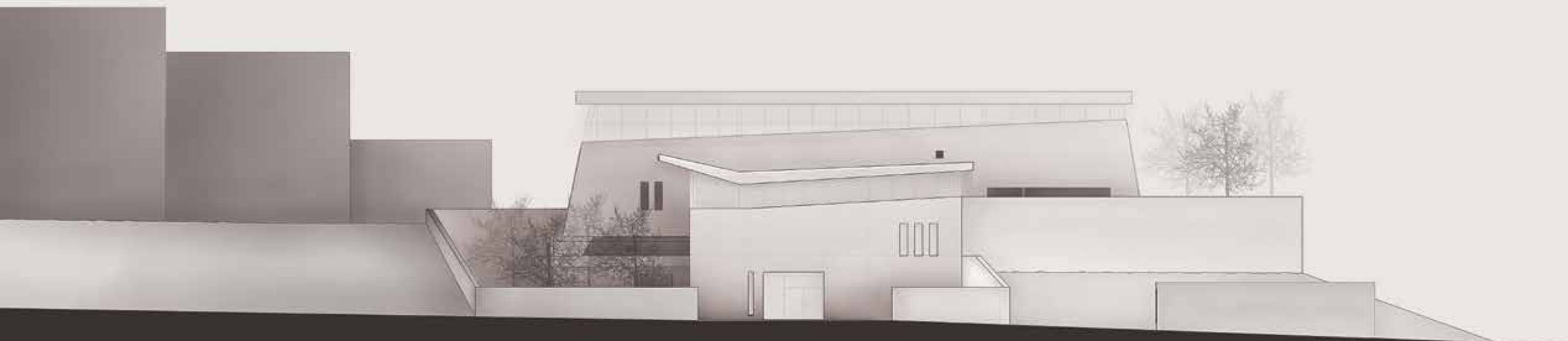

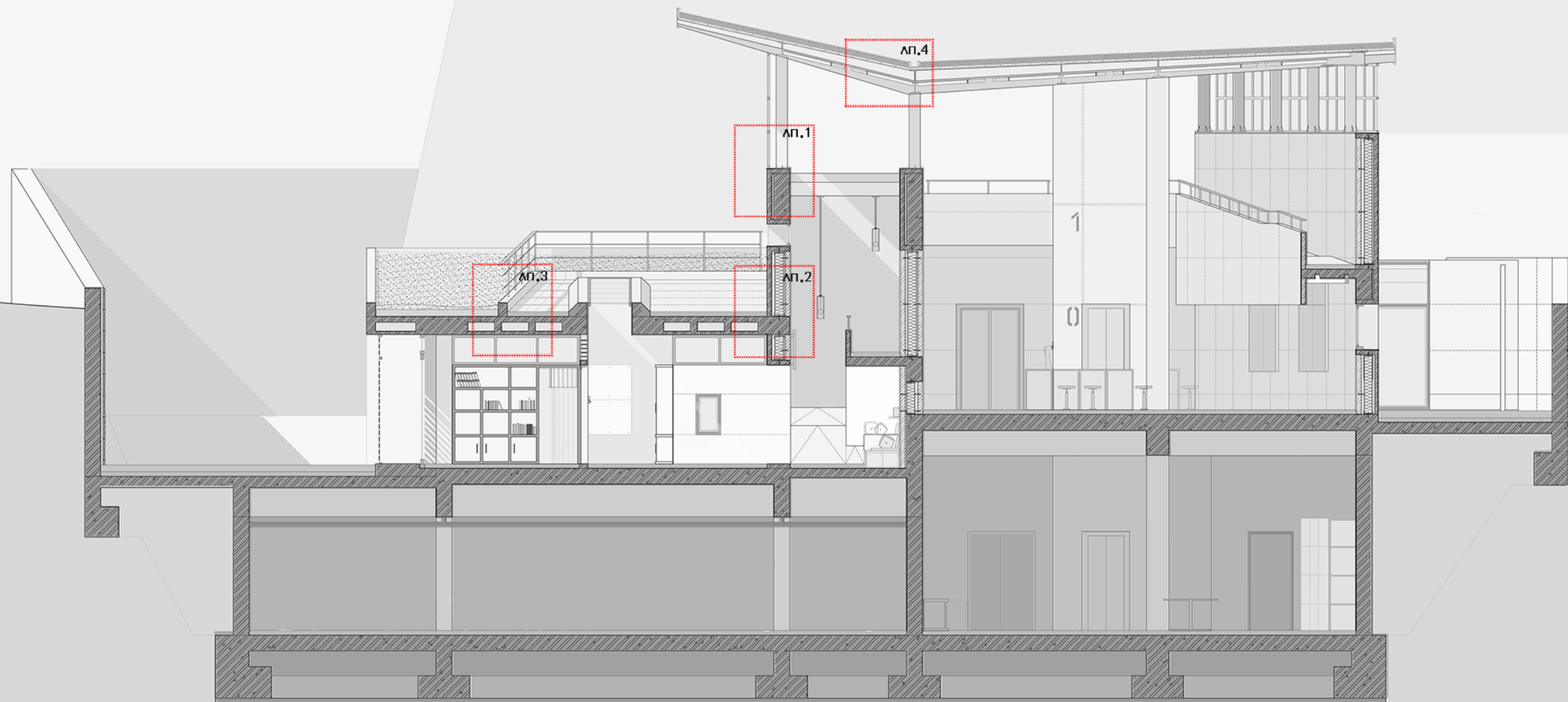

δυτική όψη

νότια όψη

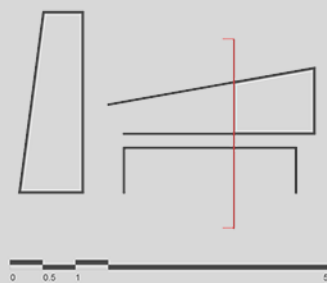

Η τομή πραγματοποιείται εγκάρσια στους δύο όγκους του εκπαιδευτικού τομέα, σε σημείο με κατασκευαστικό και συνθετικό ενδιαφέρον. Διακρίνονται οι ενότητες των τάξεων, των ραμπών και των εργαστηρίων.

Η κατασκευή των κτιρίων του συγκροτήματος γίνεται από οπλισμένο σκυρόδεμα με μεταλλικά στοιχεία σε δύο από τα τρία κτίρια. Εξωτερικά η κατασκευή είναι εμφανής, ενώ εσωτερικά παίρνει επίχρισμα.

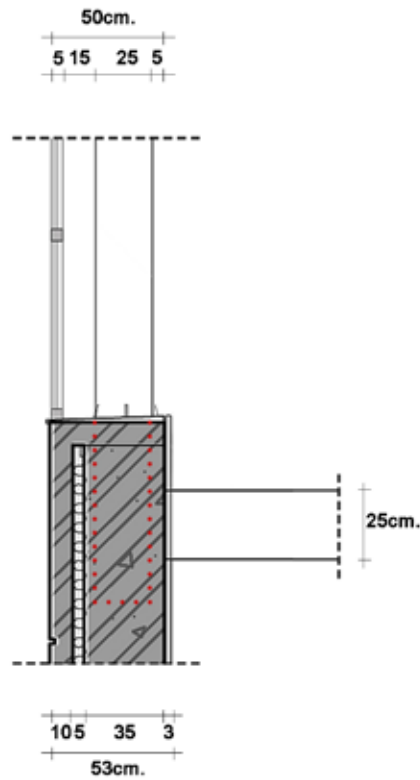
Στην τομή διακρίνεται η διαστασιολόγηση των επιμέρους τμημάτων (τάξεις, ράμπες, εργαστήρια), η οποία προέκυψε με βάση τις απαιτήσεις του κάθε χώρου. Επίσης, αναγνωρίζονται επιμέρους κατασκευαστικές λεπτομέρειες του εσωτερικού χώρου, όπως επενδύσεις, επίπλα, κουφώματα, συστήματα σκίασης κτλ. Τέλος δίνεται η εντύπωση του εσωτερικού χώρου.

*οι κατασκευαστικές λεπτομέρειες βρίσκονται στην επόμενη σελίδα και συνοδεύονται από επεξηγηματικό κείμενο.

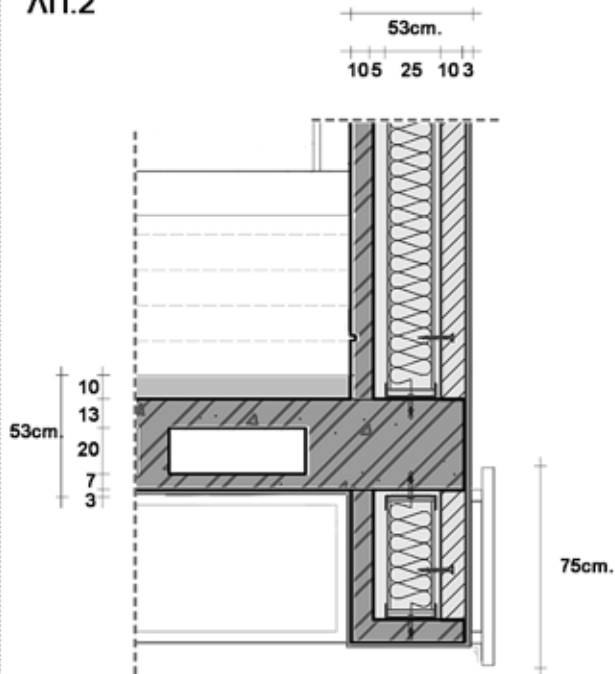
ΛΠ.1

Στο συγκρότημα, τόσο ο όγκος των εργαστηρίων όσο και ο όγκος της υποστηρικτικής εκπαίδευσης, στεγάζεται με μεταλλικό δώμα, το οποίο “ανασηκώνεται” από τους τοίχους ώστε να δώσει την αίσθηση ενός πιο ανοικτού χώρου. Ως αποτέλεσμα επιλέγεται μία σύμμικτη κατασκευή, η οποία εξυπηρετεί την παραπάνω πρόθεση.

Όπως φαίνεται και στην διπλανή λεπτομέρεια, η μεταλλική κολώνα πακτώνεται κατά το ύψος που φαίνεται στον μπετονένιο τοίχο. Όλες οι διαστάσεις προκύπτουν με βάση την ελάχιστη διάσταση της κολώνας. Επίσης, αναγνωρίζεται ο τρόπος με τον οποίο κλείνει η κατασκευή μέσω των υαλοστασίων.

ΛΠ.2

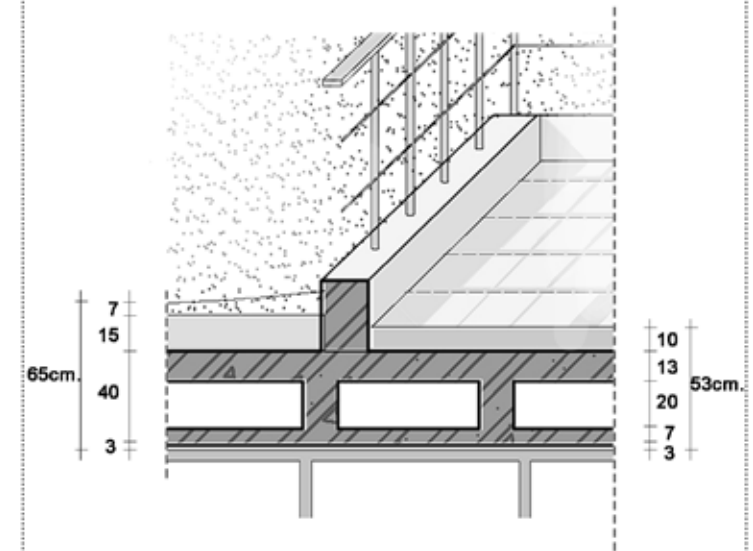
Καθότι το απαιτούμενο πάχος του τοίχους (500mm) θα ανέβαζε το κόστος της κατασκευής, προτείνεται μία εναλλακτική επίλυση.

Στην πλήρωση του τοίχου επιλέγονταιτσιμεντοσανίδες με μονό σκελετό εσωτερικά, ενώ εξωτερικά στρώση σκυροδέματος μικρού πάχους (10mm).

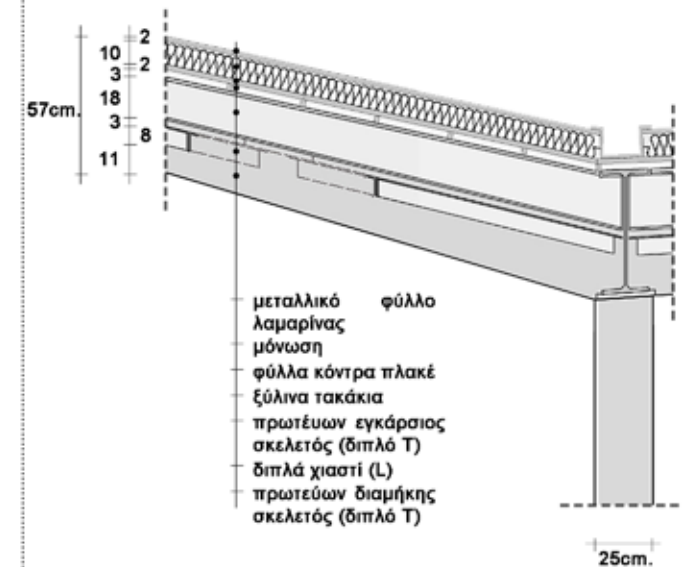
Το μεγάλο εμβαδό του μπετονένιου δώματος οδήγησε στην επιλογή φύτευσής του. Το δώμα αυτό είναι ταυτόχρονα βατό. Συνδυάζοντας τις δύο προθέσεις, προέκυψε πλάκα τουλάχιστον 900mm. Καθότι το ελεύθερο ύψος δεν επέτρεπε την τοποθέτηση μιας τέτοιας πλάκας, επιλέχθηκε ο διαχωρισμός των δύο καταστάσεων. Έτσι ένα μέρος του δώματος παραμένει βατό και το υπόλοιπο φυτεύεται.

Στη διπλανή λεπτομέρεια διακρίνεται η τελική κατασκευή του δώματος. Η πλάκα Zoellner τοποθετείται για να απελευθερώσει, κατά το μέγιστο, το ύψος του χώρου των τάξεων.

ΛΠ.3

ΛΠ.4

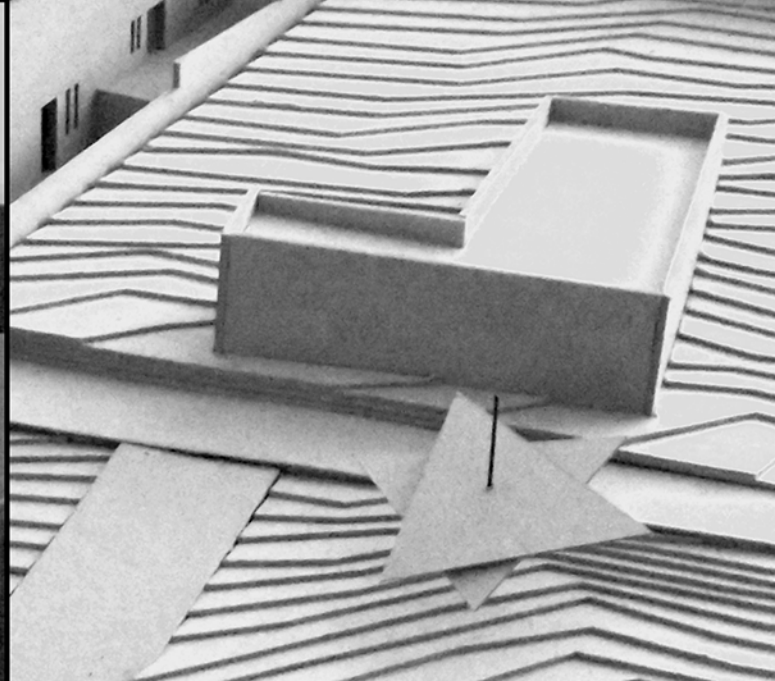
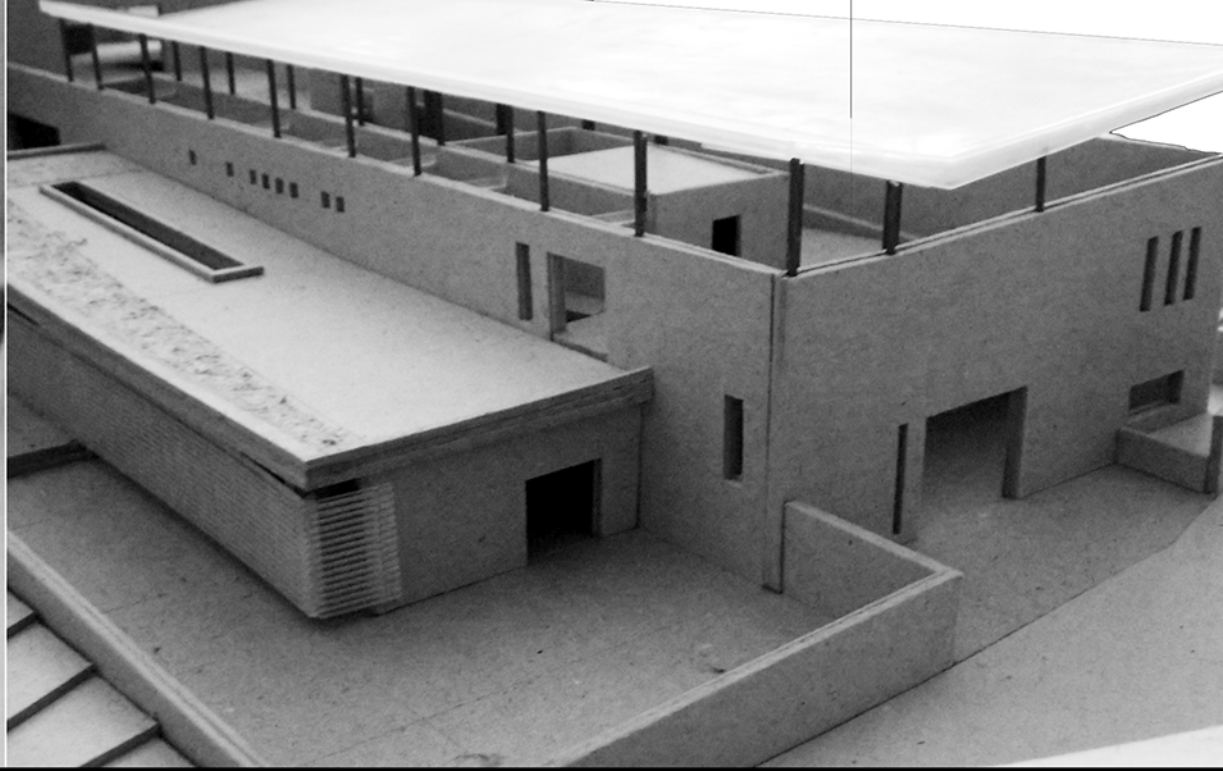
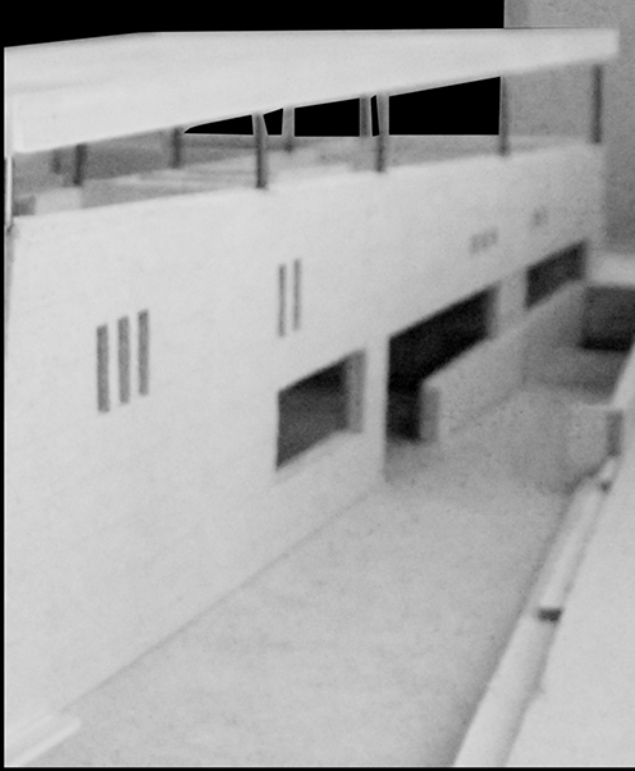
μεταλλικό φύλλο
λαμαρίνας
μόνωση
φύλλα κόντρα πλακέ
ξύλινα τακάκια
πρωτεύων εγκάρσιος
σκελετός (διπλό T)
διπλά χιαστί (L)
πρωτεύων διαμήκης
σκελετός (διπλό T)

Το στέγαστρο αποτελείται από μεταλλικά στοιχεία τα οποία συγκολλώνται.

Τα πρωτεύοντα δοκάρια είναι διατομής μειούμενου ύψους και προκαθορισμένης μορφής, όπως φαίνεται στην εγκάρσια τομή.

Στο διπλανό σχέδιο φαίνονται οι λεπτομέρειες των επιμέρους στοιχείων του δώματος.

Η ίδια κατασκευή ακολουθείται και στο μεταλλικό δώμα του άλλου όγκου, μόνο που εκεί οι διατομές έχουν σταθερό ύψος.

βιβλιογραφία

Βιβλία και Διαδίκτυο

- R.M. Hodapp, 2005, *Αναπτυξιακές θεωρίες και αναπηρία. Νοητική καθυστέρηση, αισθητηριακές διαταραχές και κινητική αναπηρία*, ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ.
- Α. Ζωνιού-Σιδέρη, (επιμ.) 2011, *Οι ανάπηροι και η εκπαίδευσή τους. Μια ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση της ένταξής τους*, Πεδίο.
- Α. Ζωνιού-Σιδέρη, (επιμ.) 2011, *Σύγχρονες ενταξιακές προσεγγίσεις*, Τόμος Β' Πράξη, Πεδίο.
- Education Funding Agency, (2014), *Building Bulletin 102: Designing for disabled children and children with SEN*. [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο : <https://www.gov.uk/government/publications/building-bulletin-102-disabled-children-and-children-with-sen> (τελευταία πρόσβαση 22 Οκτωβρίου 2015).
- Α. Αψούρη, (2003), Προσεγγίζοντας τη νοητική καθυστέρηση. Δοκίμιο. [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο : <http://dim-eid-salam.att.sch.gr/autosch/joomla15/> (τελευταία πρόσβαση 21 Μαρτίου 2016).
- Σ.Λεπίδα, (2003), *Η στάση των Ευρωπαίων πολιτών απέναντι στα άτομα με αναπηρίες*. [Διαδίκτυο] Πρακτικά ημερίδας Κράτος και δημόσια πολιτική. Αθήνα, Ελλάδα, 30 Μαΐου. Διαθέσιμο: <http://www.psra.uoa.gr> (τελευταία πρόσβαση 17 Μαρτίου 2016)
- Μ. Παγιάτσου, Ε. Δημητρίου, Π.Χατζησάββα, (2012) *Μελέτη για τον ορισμό της Νοητικής Αναπηρίας στα πλαίσια της τροποποίησης του Νόμου 117/89*. [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο: <http://www.cpmmental.com.cy> (τελευταία πρόσβαση 21 Μαρτίου 2016).
- Χ.Αλεξόπουλος, (2005), *Νοητική υστέρηση: Επιστημολογικές προσεγγίσεις και ειδικοπαιδαγωγικές συνεπαγωγές*. [Διαδίκτυο] Εισήγηση, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Διαθέσιμο: <http://repository.edulll.gr> (τελευταία πρόσβαση 21 Μαρτίου 2016).

Πηγές εικόνων

- <http://www.dailymail.co.uk/health/article-2518194/Pro-Infirmis-advert-creates-mannequins-based-bodies-disabled-people.html>
- <http://mic.com/articles/129611/5-victories-people-with-disabilities-achieved-in-2015#.Fp3iB0UBv>
- <http://mashable.com/2015/05/29/disabled-inside-out-photos/#zDl88pMhBOq6>
- http://www.huffingtonpost.com/2014/10/14/raw-beauty-project-nyc_n_5964918.html
- <http://quotesgram.com/quotes-about-mentally-challenged-people/#TVDSr2Cs2>
- <http://www.discoverbcfs.net/services/people-disabilities>
- <https://www.gofundme.com/EveryoneCanPlay>
- <http://www.teachingtimes.com/articles/designing-disabled-children-sen.htm>

